

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

”Jag ser er alla när ni bakar bullar”

Lärares perspektiv på likvärdig bedömning av det praktiska arbetet i hem- och konsumentkunskap

Ella Atkins
Ämneslärarprogrammet med inriktning mot
årskurs 7-9
Hem- och konsumentkunskap och svenska som
andraspråk

Uppsats/Examensarbete: 15 hp
Kurs: L9HK2A
Nivå: Avancerad nivå
Termin/år: HT2021
Handledare: Päivi Palojoki
Examinator: Ann Parinder

Nyckelord: hem- och konsumentkunskap – bedömning – lärare – likvärdighet

Abstrakt

Bedömning är en viktig del av lärarens uppdrag i skolan för att kunna sätta rättvisa betyg på eleverna. I hem- och konsumentkunskapen sker en stor del av bedömningen av elevernas praktiska kunskaper och förmågor vilket kan resultera i att det uppstår svårigheter för lärarna i ämnet. Studien syftar till att identifiera lärares syn på likvärdig bedömning vid det praktiska arbetet i hem- och konsumentkunskap, samt att synliggöra lärares strategier i att bedöma utifrån ett likvärdighetsperspektiv. Metoden som användes vid denna studie är semistrukturerade intervjuer med verksamma och legitimerade lärare i ämnet. Den valda metoden användes för att få en inblick i hem- och konsumentkunskapslärares upplevelser och erfarenheter kring den praktiska bedömningen i ämnet samt få en förståelse kring deras syn på likvärdig bedömning. Resultatet visar att det finns fler liknelser än skillnader mellan lärarnas olika erfarenheter kring den praktiska bedömningen. Dels när det gäller synen kring svårigheterna och möjligheter med den praktiska bedömningen, dels vad likvärdig bedömning innebär för den enskilda läraren. Resultaten ger en överblick i vilka svårigheter och möjligheter läraren ser med den praktiska bedömningen och vad som kan försvåra för att bedöma alla sina elever likvärdigt. Slutsatsen av denna studie är att praktisk bedömning är något komplext där varje lärare har utvecklat sin strategi för att främja elevernas kunskapsutveckling och bidrag till ökad likvärdighet i klassrummet. Oavsett vilken strategi som läraren använder finns det rum för utveckling och den problematik som praktisk bedömning i hem- och konsumentkunskapen medför blir fortsatt i lärarens arbete.

Förord

Jag vill säga ett stort tack till alla lärare som medverkade i min studie och som tog sig tiden att besvara mina intervjufrågor. Det var med stort engagemang ni deltog och det har varit fantastiskt att få berikas med era erfarenheter, åsikter och tankar kring bedömningen av det praktiska arbetet i hem- och konsumentkunskap.

Jag vill tacka min handledare Päivi Palojoki för din feedback och stöttning genom hela denna process vilket har resulterat i att arbetet gått framåt.

Ett stort tack till Jessica som funnits vid min sida genom dessa år på ämneslärarprogrammet. Vi har skrivit ett examensarbete tillsammans, stöttat varandra, delat många skratt och en del gråa hår har det blivit. Nu går resan mot sitt slut och jag skulle inte ha velat dela den med någon annan än dig. Tack för detta äventyr och snart kommer nya där vi är färdiga lärarkollegor och förhoppningsvis fortsätter vi att stötta varandra i framtiden.

Min bästa vän och livs kärlek, tack för att du funnits där för mig genom hela denna process och stöttat mig, lyssnat på mina tankar och idéer. Du har fått mig att skratta och givit mig ljuset i mörka stunder.

Sist men inte minst vill jag säga tack till min mamma som alltid finns där för mig, ger mig kärlek och omtanke.

Everybody is a genius. But if you judge a fish by its ability to climb a tree, it will live its whole life believing that it is stupid. – Albert Einstein

Innehållsförteckning

1	Inledning	5
1.1	Syfte.....	6
1.2	Frågeställningar	6
2	Bakgrund	6
2.1	Likvärdig utbildning och bedömning i skolan.....	6
2.2	Bedömning av elevernas kunskaper och förmågor.....	8
2.3	Hem- och konsumentkunskap ett praktiskt ämne	11
3	Metod.....	13
3.1	Design.....	13
3.2	Urval	14
3.3	Datainsamling	15
3.4	Databearbetning och analys	16
3.5	Etiska överväganden	16
4	Resultat.....	17
4.1	Hem- och konsumentkunskapslärares syn på praktisk bedömning	17
4.2	Bedöma likvärdigt i ett praktiskt ämne.....	21
4.3	Sammanfattning av resultat	23
5	Diskussion	24
5.1	Metoddiskussion	24
5.2	Resultatdiskussion	26
5.3	Slutsatser och implikationer	29
	Referenser	31
	Bilagor	34

1 Inledning

Hem- och konsumentkunskapsläraren behöver kunna observera och hantera flera olika situationer samtidigt när de undervisar elever i att göra medvetna val för hälsa, ekonomi och miljö. Klassrummet är i konstant rörelse när de praktiska momenten i ämnet äger rum. Av egen erfarenhet har jag tolkat det som att läraren vill se alla sina elever och bedöma dessa med största möjliga likvärdighet, även om det ibland kan vara en svårighet för läraren i att hinna med. ”Jag ser er alla när ni bakar bullar” är ett citat från en tidigare upplevd hem- och konsumentkunskaps lektion där läraren förtydligade för sina elever att hen såg och uppmärksammade alla sina elever i det praktiska arbetet i ämnet. Eleverna uppfattade det som att läraren inte såg den enskilda eleven och läraren ville göra eleverna trygga i att läraren gör allt för att hinna uppmärksamma och bedöma sina elever likvärdigt och rättvist.

Skolan är en plats för lärande där kunskapsutveckling sker, och där bedömning är en del av denna process (Skolverket, 2011). Hem- och konsumentkunskap är ett av skolans praktiska ämnen med sitt syfte att ge eleverna möjligheten att utveckla kunskaper kring ekonomi, konsumtion och arbete i hemmet (Skolverket, 2019b). För att undervisningen ska främja elevernas möjlighet till kunskap bör undervisningen ge eleverna bästa möjliga förutsättningarna att nå kunskapsmålen. En ramfaktor i elevens lärandeprocess är klassrummet som är en central utgångspunkt där sociala relationer, erfarenheter och elevernas olika förståelse sker i interaktion med varandra. Vidare ges eleverna möjlighet att i det praktiska arbetet att få uppleva sina sinnen och prova nya metoder för matlagning tillsammans i klassrummet (Höijer, Fjellström & Hjalmskog, 2013). Ett problem som kan uppstå i det praktiska arbetet för läraren är att när eleverna arbetar i grupp eller i par om två-och-två kan situationer uppstå som förvärrar för läraren. Dels så kan elevernas arbetsvilja inte finnas, dels kan det bli problematiskt för eleverna att synliggöra sina individuella kunskaper i grupp. I undervisningen bör läraren ha tydliga instruktioner på vad som förväntas av eleverna och arbetsprestationerna bedöms kring varje elevs egna ansvar i undervisningens moment (Gyllander Torkildsen, 2016).

Skolverket (2011) förklarar att den pedagogiska bedömningen av alla elevers kunskaper är en central del av lärarens uppdrag och kompetens. Eleverna i hem- och konsumentkunskapen blir inte bara bedömda utifrån sina teoretiska kunskaper utan även deras praktiska kunskaper samt förmågor. När läraren gör en bedömning av elevernas kunskaper är det främst för att kunna ge eleverna återkoppling, värdera och kartlägga deras kunskaper samt för att synliggöra elevernas praktiska kunskaper och förmågor (de Ron & Feldt, 2013). Läraren bör ha en kontinuerlig iakttagelse av eleverna i deras arbete och ge eleverna respons i någon form av återkoppling för att få en hög kvalitet på lärandeprocessen och främja elevernas möjlighet att nå utbildningsmålen i ämnet. För en likvärdig utbildning och bedömning bör läraren fokusera på elevens faktiska kunskaper och inte på vad eleven inte visar för kunskaper (de Ron & Feldt, 2013).

Hem- och konsumentkunskapsklassrummet är den miljö där social interaktion sker mellan eleverna men även mellan elev och lärare, eleverna ges därmed möjlighet att inhämta nya kunskaper i samspel med andra kring mat och måltider (Höijer m.fl., 2013). Vidare är klassrummet den centrala utgångspunkten där eleverna blir bedömda i vilka kunskaper och förmågor de besitter i ämnet. Som lärare är det viktigt att bedöma sina elever likvärdigt och inte jämföra elevernas prestationer med varandra (Korp, 2011). Likvärdighet i skolan innebär även att undervisningen ska anpassas till varje enskild elevs förutsättningar och behov samt att ingen

elev ska bli hämmad i sitt fortsatta lärande på grund av bakgrund erfarenheter, språk och tidigare kunskaper (*Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet* [Lgr11], 2019).

I klassrummet för hem- och konsumentkunskap bör läraren iaktta och samla in underlag för att varje enskild elev ska ges möjligheten att visa sina kunskaper och betrakta sitt eget lärande och där med utvecklas genom lärarens bedömningar (Skolverket, 2020). Eleverna ska ges möjlighet att utveckla både teoretiska och praktiska kunskaper samt bli bedömda i deras förmågor som berör mat, måltider och hälsa, konsumtion och ekonomi samt miljö och livsstil i ämnet (Skolverket, 2019b). Elevens delaktighet i undervisningen och makt över sitt eget lärande ger eleven vägledning i elevens kunskaper och förmågor vilket ger läraren stöd att följa elevens lärandeprocess (de Ron & Feldt, 2013). Genom denna studie har det uppmärksammats att det inte finns mycket tidigare forskning om bedömning i hem- och konsumentkunskap och vad det har för inverkan på likvärdigheten i ämnet. Likaså finns det ytterst lite forskning kring likvärdig bedömning i hem- och konsumentkunskap.

1.1 Syfte

Syftet med studien är att identifiera lärares syn på likvärdig bedömning vid det praktiska arbetet i hem- och konsumentkunskap, samt att synliggöra hem- och konsumentkunskap lärares strategier i att bedöma utifrån ett likvärdighetsperspektiv.

1.2 Frågeställningar

- Vad är lärarens syn på bedömning kring det praktiska arbetet i hem- och konsumentkunskap?
- Hur bedömer läraren elevernas praktiska kunskaper utifrån ett likvärdighetsperspektiv?

2 Bakgrund

I bakgrunden framställs studiens centrala begrepp och en beskrivning ges utifrån studiens utgångspunkt. Beskrivningen ger en inblick i grundskolans bedömningsprocess och vilka riktlinjer samt lagar läraren behöver följa i sin yrkesroll. Avsnittet ger en redogörelse för skolans olika bedömningsformer och vad det innebär att bedöma eleverna formativt och summativt i ämnets praktiska moment.

2.1 Likvärdig utbildning och bedömning i skolan

2.1.1 Strävan efter likvärdighet

I Skollagen (2010:800) står det att inom skolväsendet ska utbildningen vara likvärdig oavsett var i landet den anordnas samt att i utbildningen ska barnets bästa vara den centrala utgångspunkten. Enligt Skolverket (2012) är utgångspunkten för en likvärdig utbildning det som anges i skolans styrdokument. Eleverna i skolan ska ges möjlighet till *lika tillgång* till utbildning, *lika kvalitet* på utbildningen och utbildningen ska vara *kompenserande* (Skollagen, 2010:800). Det finns flera innebörder av begreppet likvärdighet men någon omfattad definition av begreppet likvärdig utbildning finns inte menar Gustafsson, Cliffordson och Erickson (2014). Vidare menar författarna att begreppet likvärdig utbildning kan beskrivas som ett sätt att skapa jämlikhet i utbildningen för att ge alla elever möjligheten att utveckla nya samt gamla

kunskaper. Trots att likvärdighet är eftersträvande i skolorna finns skillnader mellan elevernas olika resultat i Sverige vilket kan bero på den skiftande utbildningskvalitén eller skolans sätt att undervisa eleverna (Skolverket, 2012). Korp (2011) förklarar att ytterligare en anledning till elevernas olika skolresultat beror på föräldrarnas socioekonomiska status och utbildning.

Korp (2011) menar att det råder brister i likvärdigheten i skolorna idag vilket beror på ökade ekonomiska klyftor i samhället och strukturella faktorer. Skolan är idag en marknadsskola vilket innebär en valfrihetsreform och decentralisering har lett till ökade klyftor mellan skolorna och därmed bidrar det till att skolornas elevsammansättning, resurser och resultat varierar. Decentraliserande styrning innebär att det inte längre är statens ansvar att alla elever på skolan går ut med godkända betyg eller hur skolorna når upp till målen, utan det är kommunernas ansvar att driva skolorna och upprätthålla en god pedagogisk verksamhet (Klapp, 2020). För att öka likvärdigheten i skolorna finns material att tillgodose för lärare och rektorer via Skolverket menar Korp (2011) och förklarar att en likvärdig utbildning främjar en likvärdig bedömning. En likvärdig utbildning är alltså avgörande för att en likvärdig bedömning skall kunna ske i skolan (Gustafsson m.fl., 2014). All undervisning ska anpassas till varje enskild elevs behov och förutsättningar för att främja elevernas kunskapsutveckling samt fortsatta lärande. Skolan är även en plats som ska främja kunskapsutveckling oberoende av elevernas tidigare erfarenheter, språk, kunskaper och bakgrund. (Lgr11, 2019). Enligt Lgr11 (2019) finns olika sätt att nå målet med en likvärdig utbildning i skolan. Ett sätt för att öka likvärdigheten i ämnets utbildning och bedömning är att samarbeta med kollegor då läraren kan bli påverkad av sin relation till eleven (Skolverket, 2011). För att främja en likvärdig utbildning ska undervisningen planeras på ett sätt som bemöter eleverna i deras intressen och förmågor samt ge alla eleverna samma möjlighet att nå målen i undervisningen (Lgr11, 2019).

Lärare i dagens samhälle efterfrågar mer kunskap i bedömningsfrågor för att öka kvalitén på utbildningen och likvärdigheten i skolan (Korp, 2011). Bedömning av elevernas kunskaper har en stor roll i lärarens dagliga arbete och är därmed integrerad del av lärandet och undervisningen (Erickson & Gustafsson, 2014). Det är dock inte bara lärarens uppdrag att utbildningen i skolan ska vara likvärdig och att likvärdigheten mellan skolorna skall öka. Skolinspektionen (2019) beskriver vikten av att skolans huvudmän tar ett större ansvar för att öka likvärdigheten samt att läraren får återkoppling på sin undervisning dels från rektorn, dels från kollegor. Återkopplingen hjälper lärarna att utveckla sin undervisning och att alla elever får den undervisning de behöver för att utvecklas (Skolinspektionen, 2019). Det är rektorns ansvar som pedagogisk ledare på skolan att undervisningens bedrivs på ett sätt som främjar och gynnar alla elever till vidare kunskapsutveckling (Lgr11, 2019).

2.1.2 Synliggörande kring lärarens bedömningsstrategier

Bedömningen i skolan baseras på lärarens tolkning av kunskapskraven och utifrån det bedöms elevernas kunskaper och förmågor i ämnet (Klapp, 2020). Arbetet i klassrummet kan se olika ut beroende på hur läraren organiserar och strukturerar upp sin undervisning. Ämneslärarens olika bedömningsmetoder och motiverande strategier som används har en stor betydelse för elevernas lärande och klassrumsklimat (Nordgren, Odenstad & Samuelsson, 2020). Lundahl (2006) förklarar att läraren bör bli bättre på att analysera sina metoder och rutiner vid bedömning samt betygsättning för att stärka likvärdigheten. För en ökad likvärdighet bör utbildningen innefatta tydliggörande kring de mål som eleverna förväntas uppnå då det finns ett stort utrymme för tolkning av målen i skolans ämnen. Enligt Lgr11 (2019) finns det flera fördelar med att låta eleverna vara delaktiga i bedömningsprocessen. För att eleverna ska ges en djupare förståelse kring vad som förväntas och för att fortsätta sitt lärande kan läraren låta eleverna vara delaktiga vid bedömningen.

Eleverna i skolan ska ges inflytande över sin utbildning och aktivt vara delaktiga i arbetet att utveckla utbildningen som berör deras lärande (Lgr11, 2019). Genom att använda sig av elevens delaktighet som strategi för vidare kunskapsutveckling ges eleverna möjlighet att utveckla sitt eget lärande samt följa sin egen kunskapsutveckling (de Ron & Feldt, 2013). Lärarens bedömning och betygsättning bör även ha en motiverande funktion för eleverna för att öka elevernas prestationer och kunskapsutveckling (Klapp, 2020). Betyg och bedömning kan ha en negativ klang hos flertal elever menar Klapp (2020) och förklarar möjligheten som finns i att öka elevernas prestationer samt fortsatta lärande genom ett försök till motiverande betyg- och bedömningsstrategier i undervisningen.

Målet är en likvärdig utbildning och bedömning i skolan och för att öka likvärdigheten kan lärarna samarbeta vid bedömning och betygsättning. Tillsammans kan lärarna utveckla en ökad samsyn kring bedömningen och därmed arbeta med sambedömning för att främja en likvärdighet för eleverna (Skolverket, 2013). Vidare beskriver Skolverket (2013) sambedömning som en strategi där eleverna gynnas av lärarnas samstämmighet vid bedömningen vilket ökar likvärdigheten. Jönsson och Thornberg (2014) menar att sambedömning har en positiv effekt på likvärdigheten vid bedömning och betygsättning då det är ett sätt att uppnå ökad samsyn mellan lärarna. För att en samsyn och samstämmighet ska gynna lärarna emellan krävs dock att lärarnas tolkning av styrdokument, elevarbeten och det samlade underlaget uppfattas någorlunda lika. I det fall tolkningarna inte är samstämmiga bidrar det till en osäkerhet i lärarnas bedömning vilket leder till bristande likvärdighet (Skolverket, 2013). Lärarna bör alltså komma fram till en gemensam professionell syn på kunskapskraven ska tolkas och användas vid bedömning av elevernas kunskaper och förmågor för en ökad likvärdighet (Klapp, 2020).

2.2 Bedömning av elevernas kunskaper och förmågor

2.2.1 Bedömningens syfte

Bedömning är något som påverkar undervisningen och eleverna på ett övergripande sätt (Klapp, 2015). Enligt Hirsh (2018) handlar bedömning om att analysera och värdera information och utefter det fattar läraren ett beslut vilket resulterar i en bedömning. Informationen som läraren ska analysera och värdera fås genom att eleverna visar sina kunskaper och förmågor i undervisningen (Hirsh, 2018). I den pedagogiska verksamheten i skolan sker bedömningar kontinuerligt och alla lärare gör bedömningar även om de inte sätter betyg på eleverna. Som lärare behöver man följa upp undervisningen utifrån sina bedömningar för att utveckla och kunna anpassa sin undervisning för vidare kunskapsutveckling hos eleverna (Nordgren m.fl., 2020). Enligt Skolverket (2011) finns det fem olika syften med betyg och bedömning, bedömning handlar till stor del om att samla in information kring elevernas kunskaper. De fem olika syftena är kartlägga kunskaper, värdera kunskaper, återkoppla lärande, synliggöra praktiska kunskaper och utvärdera undervisningen. Vid bedömning av elevernas kunskaper och förmågor behöver läraren ta ställning till en mängd olika faktorer samt syftet med bedömningen. Klapp (2020) menar att läraren bör ta hänsyn till att alla elever visar sina kunskaper och förmågor på olika sätt samt vid olika tillfällen. I undervisningen finns det ett flertal tillfällen som kan ses som ett bedömningstillfälle och läraren bör uppmärksamma detta tillfälle och se det som ögonblick att elevernas kunskaper och förmågor synliggörs.

För att synliggöra elevernas praktiska kunskaper bör eleverna ha en förståelse kring bedömningsprocessen (Gyllander Torkildssen, 2016). Läraren bör klargöra vilka mål som eleverna förväntas uppnå på ett språk som är anpassat för eleverna. Enligt Gyllander Torkildssen (2016) främjas bedömningen av eleverna genom relevanta undervisningspraktiker, att lärarens anpassar sitt språk efter eleverna vid feedback och förtydligande kring målen samt att läraren har rimliga förväntningar på elevernas prestationer. Om eleven har en förståelse kring bedömningens innebörd tar eleven större ansvar kring sitt eget lärande och lärarens bedömning leder till fortsatt lärande för eleverna (Gyllander Torkildssen, 2016).

Tidigare forskning visar att bedömningens innehåll och form spelar en stor roll för elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling. Ytterligare en viktig faktor är lärarens ämnesdidaktiska kompetens vilken är en central del i att främja elevernas vidare kunskapsutveckling i skolan (Nordgren m.fl., 2020). För att läraren skall kunna göra en rättvis och likvärdig bedömning av sina elever krävs goda kunskaper för att kunna uppmärksamma det som bedöms, risken finns att lärare som inte besitter goda kunskaper inom ämnet bedömer fel saker (Erickson & Gustafsson, 2014). Lärarens kompetens är inte enbart den faktor som påverkar bedömningens trovärdighet, utan lärarens bedömning bör vara av god kvalitet vilket betyder att det krävs en medvetenhet och noga planering kring sin undervisning. Vidare förklaring är att bedömningen bör vara en självklar del i lärarens undervisning och att den kommuniceras med andra lärare samt eleverna oavsett om den har en formativt eller summativt syfte (Skolverket, 2011).

Bedömningen sker direkt i samband med elevernas handlande och läraren bör ta hänsyn till olika faktorer vid bedömningen för att främja elevernas kunskapsutveckling. Lärarens bedömning ska överstämja med kunskapskraven, bedömningssituationen bör ge alla eleverna möjlighet att visa sina kunskaper och elevernas lärande bör stimuleras genom lärarens valda bedömningssituation (Skolverket, 2011). I hem- och konsumentkunskapen synliggörs elevernas praktiska kunskaper och förmågor genom att utföra olika uppgifter som liknar situationer i vardagen samt hemmet. Elevernas praktiska handlingar ger en grund för återkoppling och bedömning i undervisningen (de Ron & Feldt, 2013). Läraren väljer vilket mål som lektionen har och vad hen ska bedöma utifrån kunskapskraven och centralt innehåll. Vid lektionstillfället gäller det att läraren skapar en situation i klassrummet som är lämplig att bedöma det som förväntas bedömas samt alltid ta hänsyn till att progression bör ske (Skolverket, 2011). Bedömningen av eleverna används för att utvärdera deras kunskaper och förmågor där resultatet av bedömningen används för att dra slutsatser kring elevernas prestationer (Korp, 2011). Vidare förklarar Korp (2011) att det finns flera sätt för läraren att utvärdera elevernas kunskaper och nämner observation som en metod. Observationer i klassrummet bygger oftast på lärarens egen dokumentation och syn på elevernas kunskaper och kunskapsutveckling, därefter kan läraren göra en bedömning av deras praktiska kunskaper i ämnet (Korp, 2011).

2.2.2 Formativ och summativ bedömning

Skillnaderna mellan formativa och summativa bedömningarna är att summativ innebär ett resultat som eleverna ges i form av ett sammanfattande omdöme och formativ innebär att eleverna ges en sammanfattning kring vilken förbättring som förväntas ske för vidare kunskapsutveckling (Skolverket, 2011). Enligt de Ron och Feldt (2013) är inte formativ och summativ bedömning olika sorters bedömning i ämnet hem- och konsumentkunskap utan skillnaden är i när och hur den används. Formativ bedömning är för lärande vilket betyder att bedömningen syftar framåt och ger eleverna en inblick i vad som kan förbättras i deras lärande

för vidare kunskapsutveckling (Klapp, 2020). I den formativa bedömningen ges eleverna möjlighet att vara delaktiga i sitt eget lärande och därmed en utvecklingsmöjlighet av sin kunskapsutveckling (de Ron & Feldt, 2013). Vidare ska den formativa bedömningen ge eleverna möjlighet att kontinuerligt få feedback genom undervisningen för att främja deras kunskapsutveckling och lärande (Klapp, 2020). Formativ bedömning som används i undervisningen kan bidra till att eleverna ser sin egen kunskapsutveckling och kan främja elevernas syn på att vilja utvecklas vidare samt utmanas i undervisningen. Bedömning som sker med ett formativt syfte kan medföra ett förändrat synsätt hos eleverna och möjliggör att läraren kan främja en progression hos sina elever genom utmanande uppgifter som får eleverna att träna på sitt handlande. Det formativa i undervisningen främjar alltså elevernas förmåga att förbättra sina lärstrategier och inte bara få ett resultat på sina kunskaper (de Ron & Feldt, 2013). Lärare som använder sig av en formativ strategi i sin bedömning har som intention att stödja elevernas fortsatta lärande. Den formativa bedömningen blir ett konstaterande för eleverna att de är på rätt väg och läraren bidrar till att eleverna kan utvecklas genom återkoppling kring ämnets lärandemål (Nordgren m.fl., 2020).

”Formativ bedömning är när kocken smakar soppan och summativ bedömning är när gästen gör det.” – Robert Stake (i Korp, 2011, s.41)

Summativ bedömning är av lärande alltså en summering av elevernas kunskaper och förmågor som oftast sker i samband med terminsslut eller i slutet av ett temaområde. Bedömningen ges som ett betyg och ger inte eleverna någon information kring vad som kan förbättras utan är enbart en summering av elevernas faktiska kunskaper samt förmågor (Klapp, 2020). Den summativa bedömningen kan ge eleverna konsekvenser genom att det blir svårare för eleverna att påverka sin bedömning i efterhand, då summativ bedömning oftast används för att beskriva elevens kunskapsnivå inför kommande betyg (Skolverket, 2011). Summativ bedömning har alltså som syfte att väga samman en helhetsbedömning baserad på elevernas prestationer och visade förmågor samt kunskaper (de Ron & Feldt, 2013). En summativ bedömning av elevernas kunskaper kan användas av läraren vid individuella utvecklingsplaner där samtal med vårdnadshavare sker för att kartlägga elevernas faktiska kunskaper. Dock krävs även en formativ bedömning vid dessa samtal för att vårdnadshavare ska ges en möjlighet att se elevernas kunskapsutveckling samt hur målen skall kunna uppfyllas (Korp, 2011).

Bedömning av elevernas kunskaper är komplext och kan skapa konsekvenser för lärandet, lärande och bedömning i ämnet, men det kan även vara varandras stöd i undervisningen (de Ron & Feldt, 2013). Klapp (2020) förklarar att i de fall som den summativa och formativa bedömningen ges vid samma tillfälle kommer eleverna bara att fokusera på den summativa bedömningen och tar inte till sig den formativa bedömningen. Vidare beskriver författaren att den summativa och formativa bedömningen bör ske vid flera tillfällen och elever som får feedback på sina prestationer presterar bättre på grund av att dessa elever är medvetna om sitt eget lärande och vilka kunskaper som behöver utvecklas. Medan Korp (2011) beskriver att om den formativa och summativa bedömningen av elevernas kunskaper inte är sammankopplade finns det en risk för att eleverna upplever förvirring kring bedömningen av sina kunskaper. I det fall den summativa och formativa bedömningen hänger ihop blir det mer tydligt för eleverna att förstå lärarens bedömning och därmed kan bedömningen upplevas mer rättvis (Korp, 2011).

2.2.3 Användningen av digitala verktyg vid bedömning

Samhället idag blir alltmer digitaliserat vilket berör inte bara samhällsutveckling utan även utbildningssystem. Människan kan idag finna information om nästintill allt via digitala medier

och samhälle utvecklas fort, genom skolan kan eleverna lära sig att hantera och använda informationen på ett sätt som främjar lärandet (Skolverket, 2018). Shute och Rahimi (2017) förklarar att användningen av digitala metoder vid bedömning kan gynna elevernas lärande. I dagens skola blir det allt vanligare att använda sig av digitala system för att bedöma samt examinera elevernas skolarbeten. Samhället går mot en mer digitaliserad skola och forskning visar att digitala verktyg vid bedömning gynnar elevernas kunskapsutveckling samt bidrar till nya möjligheter för läraren (Skolverket, 2019a). Lärarna på skolan använder sig idag av olika plattformar där läraren kan bidra eleverna med läxuppgifter, lektionsmaterial och en digitaliserad uppföljning kring elevernas prestationer (Skolverket, 2018).

Erickson och Gustafsson (2014) nämner att teknisk utrustning har en stor betydelse för bedömningen och dess likvärdighet. Skolverket (2019a) menar att det finns exempel på digitala bedömningar i skolan som läraren kan använda i sin undervisning. Ett exempel är att genomföra ett quiz för att summera vilka kunskaper som eleverna har lärt sig under lektionstillfället. Vidare menar Skolverket (2019a) att en sådan digital bedömning kan ge läraren underlag för hur undervisningen bör anpassas för att möta elevernas behov i ämnet. Det finns en pågående utveckling i teknikstöd när det kommer till bedömning och återkoppling för lärande. Forskare har enats om att det finns flera möjligheter med digitaliserad bedömning och läraren kan med digitala hjälpmedel öka förutsättningarna för att bedömningen skall ske under arbetsprocessens gång (Nordgren m.fl., 2020).

Shute och Rahimi (2017) redogör för en uppdelning mellan olika digitala bedömningsstrategier och förklarar skillnaden mellan kompletterande bedömning i klassrummet, webbaserad digital bedömning och kontinuerlig användning av digital bedömning för lärande i andra ämnen. Kompletterande bedömning i klassrummet menas med att den digitala bedömningen används på ett sätt som är hanterbart för eleverna och eleverna använder den för vidare kunskap. Den webbaserade digitala bedömningen sker via individuella digitala test av elevernas kunskaper och går i riktning mot att bli en summativ bedömning av elevernas kunskaper. Kontinuerlig digital bedömning innebär att alla elevernas resultat analyseras och därefter anpassas lärandet till individuell nivå för att främja ett personifierat lärande (Skolverket, 2019a; Shute & Rahimi, 2017). Genom en ökad användning av digitala hjälpmedel vid bedömning förbättrar det möjligheterna till dokumentation och enklare kommunikation med eleverna. Digitala hjälpmedel vid bedömningen ger goda förutsättningar för formativ återkoppling, men det krävs en utveckling av dessa programvaror av lärare och elever för att det skall främja lärandet och kunskapsutvecklingen samt arbetet med bedömning i skolan (Nordgren m.fl., 2020).

2.3 Hem- och konsumentkunskap ett praktiskt ämne

2.3.1 Att balansera mellan det teoretiska och det praktiska

Hem- och konsumentkunskap är ett ämne i skolan med syfte att eleverna skall utveckla kunskaper för arbete, ekonomi och konsumtion i hemmet. Undervisningen skall främja elevernas kunnande kring mat och måltider genom att låta elevernas tankar, sinnesupplevelser, initiativförmågor, kreativitet och handling samverka (Skolverket, 2019b). Hem- och konsumentkunskap är ett obligatoriskt ämne i grundskolan som kombinerar teoretiska och praktiska moment för vidare kunskapsutveckling (Lindblom, 2016). I undervisningen skall eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper kring medvetna val för hälsan, välbefinnandet och våra gemensamma resurser. Vidare skall eleverna kunna planera och tillaga mat och måltider, hantera och lösa praktiska situationer och kunna värdera sina val och handlingar (Skolverket, 2019b).

Det finns en föreställning om att viss kunskap är praktisk och viss kunskap är teoretisk, där praktiska kunskaper är något man gör och teoretiska kunskaper är något man läser sig till. Något som är en central del i ämnet är begreppet kunskap-i-handling, begreppet innebär att teori och praktik samverkar i lärandeprocessen (Gustavsson, 2002). Vidare förklarar författaren att kunskap är både teoretisk och praktisk där eleverna i praktiska ämnen bör *veta att* för att *veta hur*. Ämnet sker till stor del via praktiska moment där eleverna ges möjlighet att visa sina kunskaper och förmågor i klassrummets kök. Matlagning spelar en viktig roll i hem- och konsumentkunskapen där undervisningen och lektionstiden går till största del åt att förbereda, tillaga och genomföra efterarbete i det praktiska arbetet (Hjälmeskog & Höijer, 2019). Vidare förklarar författarna att det praktiska arbetet i kök tar tid och att det är en utmaning för hem- och konsumentkunskapsläraren att planera en undervisning där eleverna ges möjlighet och tillräckligt med tid att utföra ett praktiskt moment och reflektera kring processen. Gustavsson (2002) menar att det krävs kunskaper i hur man skall kunna utföra en praktisk uppgift. Vidare förklaring är att en person bör ha teoretiska kunskaper för att veta hur den praktiska uppgiften skall lösas. Teoretiska kunskaper är nära knutet till praktiska kunskaper och det som eleverna lär sig som fakta i undervisningen leder till görandet i de praktiska momenten. de Ron och Feldt (2013) beskriver att kunskaper behövs för att kunna utföra handlingar och lära sig i verksamheten samt för att förstå varandra som människor genom interaktion. Genom kunskap i handling utvecklar eleverna sina kunskaper där teori och praktik inte går att skiljas åt utan används i kombination med varandra (Hjälmeskog & Höijer, 2019).

2.3.2 Ramfaktorer som påverkar bedömningen

Lindblom (2016) förklarar att flera tidigare studier har visat att ramfaktorer påverkar undervisningen på olika sätt. I dagens undervisning i hem- och konsumentkunskap styr några ramfaktorer som tid, gruppstorlek och lokalens utformning utbildningens samt bedömningens kvalitet (de Ron & Feldt, 2013). Vidare ramfaktorer som har en stor betydelse för bedömningen och dess likvärdighet är lärarens kompetens, tid där lärare kan samverka och tillgången till teknisk utrustning på skolan (Erickson & Gustafsson, 2014). Flera studier har visat att lokalen har stor betydelse för elevernas möjlighet till kunskapsutveckling i undervisningen. En del av ämnets syfte är att eleverna skall tillaga mat och måltider samt lösa praktiska situationer i hemmet (Skolverket, 2019b). För att eleverna skall kunna reflektera över en uppgift behöver de kunna praktisera sina teoretiska kunskaper, diskutera med varandra och läraren bör ha tillgång till utrustning som främjar lärande. Ämnet hem- och konsumentkunskap behöver lokaler som är utformade utefter ämnets syfte för att eleverna skall kunna nå målen och läraren skall kunna göra en rättvis bedömning (Lindblom, 2016). Vidare förklarar författaren att lokalerna som används för att undervisa i hem- och konsumentkunskap bör vara utrustade för ämnets ändamål och bör främja vidare kunskapsutveckling för eleverna. Lassen (2020) beskriver att det finns olika typer av skolkök där eleverna kan arbeta praktiskt och att köken i skolan bör uppfylla de behoven som ämnet kräver för att främja vidare kunskapsutveckling. Om lokalen för hem- och konsumentkunskap inte är utformad efter ämnets ändamål medför det en brist i möjligheten för eleverna att nå målet med kursplanen (Lindblom, 2016).

Ämnet hem- och konsumentkunskap är i det praktiska arbetet tidskrävande och har idag totalt 118 timmar som ska fördelas mellan årskurserna. Lektionerna varierar idag mellan 40 och 210 minuter på skolorna (Skolinspektionen, 2019). Lindblom (2016) beskriver att ramfaktorn undervisningstid har en stor inverkan på elevernas möjlighet till lärande. Vidare förklarar författaren att tidigare forskning visar att undervisningstiden är avgörande för elevers lärande

och är en viktig faktor i elevernas prestationer samt studieresultat. Hem- och konsumentkunskap är ett ämne där det kan uppstå situationer i undervisningen som läraren måste lösa, vilket gör att viss tid kan falla bort och det kan uppstå en förlängning av det praktiska arbetet som inte faller inom tidsramen för lektionstiden (Lassen, 2020). Lärarens tid går inte bara till att planera, genomföra och dokumentera sina lektioner, utan Lassen (2020) menar att lärarens tid måste även gå till att veta om att alla livsmedel, material och redskap finns på plats innan lektionen börjar.

Den totala undervisningstiden är samma för hela grundskolan, men det skiljer sig i hur timmarna fördelas och används mellan skolämnena (Lindblom, 2016). Hem- och konsumentkunskapen har 118 timmar och av dessa är 36 timmar avsedda för mellanstadiet årskurs 6 och 82 timmar skall fördelas mellan högstadiets årskurser 7–9 (Skolverket, 2021). Variationen på undervisningstiden mellan skolorna har stor påverkan på skillnaderna för elevernas betyg i ämnet. En del högstadieskolor har även variation mellan vilka årskurser som eleverna undervisas i ämnet och en del skolor har ingen undervisning av ämnet alls i vissa årskurser (de Ron & Feldt, 2013). Lindblom (2016) beskriver att en avgörande faktor som påverkar skolornas variation mellan vilka årskurser som undervisas i ämnet beror på hur skolan väljer att fördela sina undervisningstimmar. Timplanerna har blivit mindre strikta med åren och reglerna för flexibel användning av undervisningstiden har medfört att skolor kan fritt fördela sina undervisningstimmar mellan skolans olika ämnen. Genom ett ämnesövergripande arbete kan läraren ge eleverna en större möjlighet att få goda kunskaper kring ämnets centrala innehåll. Där ett eller flera andra ämnen i skolan arbetar tillsammans för att fördjupa sig inom ett tema, detta för att främja ett fortsatt lärande (Lindblom, 2016).

3 Metod

I metoden ges en förklaring kring hela forskningsprocessens tillvägagångsätt. Avsnittet inleds med underökningens val av design, urval och inklusionskriterier. Därefter beskrivs undersökningens datainsamling och databearbetning samt ett förtydligande kring de etiska principerna som har beaktats i undersökningen.

3.1 Design

Denna studie är kvalitativ studie som baserar på semistrukturerade intervjuer. En kvalitativ studie ger möjligheten att få ett mer utförligare svar från informanterna som deltar och ett bredare perspektiv på det valda forskningstemat (Bryman, 2018). De semistrukturerade intervjuerna är baserade på svar från legitimerade och verksamma lärare som arbetar med årskurs 7–9 i hem- och konsumentkunskap. Enligt Christoffersen och Johannessen (2015) bygger semistrukturerade intervjuer på en övergripande intervjuguide som utgångspunkt i intervjun. De semistrukturerade intervjuerna (Bilaga 2) som använts i studien hade sin grund i öppna frågor vilket resulterade i att informanterna inte kunde svara utifrån färdiga svarsalternativ. Vidare resulterade detta i att informanterna svarade på intervjufrågorna med egenformulerade svar (Christoffersen & Johannessen, 2015).

Den valda metoden har möjliggjort att informanternas egna tankar, åsikter och erfarenheter har kunnat besvara studiens syfte och frågeställningar. Vidare möjliggjorde det att en dialog och jämlik diskussion mellan informanterna och mig kunde uppstå. Med semistrukturerade intervjuer ges det även mer utförligare och väl formulerade svar från informanterna än vad som ges vid färdiga frågeformulär (Christoffersen & Johannessen, 2015). Metoden har främjat möjligheten att ställa kompletterande frågor löpande under intervjun vilket har resulterat i att en öppen dialog har uppstått under intervjun.

3.2 Urval

I studien medverkade sex lärare från sex olika skolor i Västra Götalands län och Hallands län där informanterna valdes utifrån ett kriteriebaserat val. Ett kriteriebaserat val betyder att informanterna uppfyllde de inklusionskriterier som var förutbestämda inför studien (Christoffersen & Johannessen, 2015). Urvalet är även baserat på ett bekvämlighetsurval, vilket innebär att informanterna valdes utifrån deras lättillgänglighet (Bryman, 2018). Fördelen med att välja informanter utifrån ett bekvämlighetsurval är att det blir enklare för forskaren som har en begränsad budget eller begränsat med tid att finna informanter till sin studie. De kriterier som var relevanta för denna studie beskrivs nedan.

Inklusionskriterier

- Verksamma och legitimerade hem- och konsumentkunskapslärare
- Lärarna arbetar med årskurserna 7–9
- Lärarna ska ha möjlighet att arbeta praktiskt med eleverna i kök

Målgruppen som valdes ut inför denna studie var legitimerade och verksamma lärare som arbetade som hem- och konsumentkunskap med inriktning mot årskurs 7–9. Lärarna som valdes ut inför studien skulle ha möjlighet att arbeta praktiskt med sina elever på lektionerna med hjälp av klassrummets kök. Anledningen till att valet av lärare skulle ha tillgång till att arbeta praktiskt i kök med sina elever var för att studien syftar till att eleverna ska ges möjlighet att bedömas utifrån sina praktiska kunskaper och förmågor. Anledningen till att ett av kriterierna var att lärarna skall vara verksamma och legitimerade var för att de skulle ha möjlighet att bedöma sina elever, vara insatta i kursplanen och styrdokument samt att de arbetade som lärare under perioden som studien pågick.

Metoden som användes för att hitta informanter inför datainsamlingen var att söka på de skolor som låg i det geografiska området som valdes ut inför studien. På ett flertal av skolornas hemsidor fanns det kontaktuppgifter till rektorer och administratörer på skolan som jag kontaktade angående studien. Därefter kontaktades de utvalda lärarna via deras jobbmejl eller så kontaktade de mig efter att rektorer eller administratör på skolan hade vidarebefordrat mitt email (Bilaga 1). Av de skolor som kontaktades valdes sex lärare att delta i studien från de olika skolorna. Totalt kontaktades 42 skolor varav flera skolor inte hade någon legitimerad hem- och konsumentkunskapslärare vilket gjorde att dessa lärare ej kunde delta i min studie på grund av studiens inklusionskriterier.

Informanterna i studien är anonyma och har tilldelats fiktiva namn som presenteras senare i resultatet (Tabell 1).

Tabell 1. Informanterna

Fiktivt namn	Undervisar i årskurserna	Antal år som HKK-lärare
Annika	Åk 6-8-9	3 år
Ulrika	Åk 7-8-9	14 år
Elisabeth	Åk 6-7-8-9	34 år
Håkan	Åk 7-8-9	1 år
Carina	Åk 6-8-9	19 år

Annika har arbetat som hem- och konsumentkunskapslärare i 3 år och undervisar idag i årskurserna 6, 8 och 9 på skolan där hon arbetar. Hon undervisar inte i några andra ämnen på skolan.

Ulrika har arbetat som hem och konsumentkunskapslärare i 14 år och undervisar idag i årskurserna 7, 8 och 9 på skolan där hon arbetar. Ulrika undervisar även i engelska på skolan.

Elisabeth har arbetat som hem och konsumentkunskapslärare i 34 år och undervisar idag i årskurserna 6, 7, 8 och 9 på skolan där hon arbetar. Hon undervisar enbart i hem- och konsumentkunskap och har gjort under alla sina år som lärare.

Håkan har arbetat som hem och konsumentkunskapslärare i 1 år och undervisar idag i årskurserna 7, 8 och 9 på skolan där han arbetar. Han undervisar även i teknik på skolan.

Carina har arbetat som hem och konsumentkunskapslärare i 19 år och undervisar idag i årskurserna 6, 8 och 9 på skolan där hon arbetar. Hon undervisar inte i några andra ämnen än hem- och konsumentkunskap.

Anders har arbetat som hem och konsumentkunskapslärare i 7 år och undervisar idag i årskurserna 7, 8 och 9 på skolan där han arbetar. Han undervisar även i hem- och konsumentkunskap på särskolan.

3.3 Datainsamling

Insamlingen av studiens data gjordes via de intervjuerna med de lärare som valdes ut som informanter i studien. Lärarna som kontaktades ansåg att den enklaste metoden för intervjun skulle vara via telefon eller digitalt hjälpmedel så som Zoom under deras arbetstid på skolan. Under tiden för denna studie pågick en pandemi vilket medförde det valda sättet att kontakta och intervjua informanterna. Vidare tyckte informanterna att telefon eller videosamtal var en bra samt effektiv lösning för att en intervju skulle kunna ske på deras arbetstid utan att påverka deras arbete eller tid. Två av intervjuerna genomfördes på Zoom och fyra intervjuer genomfördes på telefon. Informanterna intervjuades sedan via telefon eller digitalt forum och fick besvara de frågor som ingick i den semistrukturerade intervjuguiden och varje enskild intervju varade i cirka 20–40 minuter. Intervjuguiden var utformad efter Christoffersen och Johannessens (2015, s.86) riktlinjer för hur en intervju kan börja och avslutas samt hur själva intervjun kan organiseras för att skapa ett tillitsfullt förhållande till informanterna så att frågorna besvaras utifrån informanternas egna åsikter, erfarenheter och synpunkter.

Den första intervjun gjordes som en pilotintervju med utomstående hem- och konsumentkunskapslärare från min bekantskapskrets för att testa intervjumaterialet. Efter att intervjun var genomförd gjordes några små ändringar i hur frågorna ställdes för att förtydliga för informanterna och justeringar i hur eventuella följdfrågor kunde ställas för att intervjun skulle främja möjligheten till studiens resultat. Enligt Bryman (2018) kan forskaren utföra en pilotstudie där materialet testas på en individ som inte ingår i studien för att avgöra frågornas lämplighet och undersöka ifall något måste ändras i intervjufrågorna. Pilotundersökningen säkerställer att intervjufrågorna fungerar och att undersökningen blir bra i sin helhet.

Intervjun (Bilaga 2) började med en inledning kring vilka moment som skulle ingå i undersökningen. Därefter ställdes en rad frågor utifrån undersökningens syfte och frågeställning där informanten fick möjlighet att svara genom öppna frågor. Genom att använda sig av semistrukturerade intervjuer ges informanten möjlighet att besvara frågorna utifrån deras egna åsikter, erfarenheter och perspektiv (Bryman, 2018). Intervjun avslutades med att i god tid ge informanten möjlighet att runda av och inte känna sig stressad under intervjun eller sina svar (Christoffersen & Johannessen, 2015). Frågorna ställdes på samma sätt med viss anpassning efter informanten, det vill säga ändrat ordning i frågornas följd och omformulering för att låta informanterna styra samtalet. Intervjun avslutades enligt de riktlinjer för Christoffersen och Johannesens (2015) intervjuguide där informanten fick möjlighet att efter avslutad intervju tillägga eller ändra något med sina svar. Informanterna som deltog i intervjun var nöjda med sina svar varav enbart två valde att lägga till några ord om bedömningen i ämnet och hur de såg på ämnet i sin helhet.

3.4 Databearbetning och analys

Intervjuerna skedde via telefon och Zoom där alla intervjuer spelades in via smartphone eller Ipad. Efter varje intervju transkriberades innehållet ordagrant utifrån informanternas talspråk. För att förtydliga informanternas svar gjordes några fåtal justeringar på deras svar från talspråk till skriftspråk för att skapa sammanhängande meningar (Bryman, 2018). Intervjuerna transkriberades i Word från inspelningarna till skriftspråk. För att få med informantens inställningar och känslor i sina svar valde jag att inte ta bort alla deras uttrycksfulla ljud. De uttrycksfulla ljuden som informanterna uttryckte kunde vara skratt, suckar, pauser i meningar eller liknande. Transkriberingen pågick i 6 timmar totalt och varje intervju varade i 20–40 min beroende på hur omfattande informanternas svar var. Det transkriberade materialet har sedan analyserats utifrån syfte och frågeställningar för att hitta samband i de olika svaren. Det transkriberade materialet blev 9 A4-sidor totalt och förvaras med hänsyn till informanternas anonymitet samt datasäkerhet efter avslutad studie.

Analysarbetet utgick från en tematisk analys vilket är ett av de vanligaste angreppssätten när det kommer till kvalitativa studier (Bryman, 2018). Materialet granskades och det relevanta för studien markerades inför kommande resultat. Analysen av data gjordes redan vid själva tillfället för intervjuerna, då redan i början av intervjuerna kan analysen preliminärt börja ta form inför kommande resultat i studien (Ahrne & Svensson, 2013). För att hitta återkommande teman i den insamlade data valdes tillvägagångssättet ”*Framework*”. Bryman (2018) beskriver tillvägagångssättet ”*Framework*” som ett ramverk för den tematiska analysen av kvalitativa data och är ett sätt för forskaren att hantera återkommande teman. Det valda tillvägagångssättet i denna studie är induktivt vilket betyder att man går från empiri till teori (Christoffersen & Johannessen, 2015). Med hjälp av det valda tillvägagångssättet öppnades ögonen för likheter och skillnader, återkommande teman och språkliga kopplingar vid analysarbetet av studiens kvalitativa data. Kodning av data skedde med hjälp av understrykningar i det transkriberade materialet med olika färgade pennor för att finna dessa olikheter och likheter mellan de olika informanternas svar.

3.5 Etiska överväganden

Enligt forskning gäller några etiska principer som innebär att informanterna har en frivillighet, integritet, anonymitet och konfidentialitet i den undersökningen som de väljer att delta i (Bryman, 2018). Denna studie har i sin helhet följt de forskningsetiska principerna som råder för all svensk forskning. De forskningsetiska principerna är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, 2002). Den

första etiska principen som är informationskravet som innebär att informanterna blev informerade om den aktuella undersökningens syfte, vilka moment som ingick i undersökningen och att deras deltagande var helt frivilligt samt att de fick avbryta deltagandet om så önskades. Informationen till informanterna skedde muntligt i samband med att intervjun ägde rum. I undersökningen informerades informanterna om att de hade rätten att själv bestämma över deras deltagande i undersökningen och därmed uppfylldes samtyckeskravet. Det är en viktig del i undersökningen att informanterna blir medvetna över att de själva får bestämma över sin medverkan i undersökningen (Vetenskapsrådet, 2002). Obehöriga skall inte kunna ta del av informanternas personliga uppgifter och alla uppgifter som samlas in i undersökningens syfte skall behandlas med konfidentialitet (Bryman, 2018).

Alla informanter i denna studie blev informerade om att deras medverkande behandlas med största möjliga konfidentialitet och anonymitet och att ingen obehörig person hade möjlighet att ta del av deras personliga svar eller kontaktuppgifter. Genom att informera de valda informanterna kring detta uppfylldes konfidentialitetskravet i undersökningen. Informanterna i denna studie har tilldelats fiktiva namn för att säkerställa deras anonymitet. Den sista etiska principen är nyttjandekravet vilket innebär att alla uppgifter och data som samlats in i undersökningen endast får användas i detta syfte (Bryman, 2018). Vid första kontakten med informanterna förtydligades det att all data som samlades in inför studien bara användes vid denna studie och att ingen oberoende hade tillgång till undersökningens insamlade material.

4 Resultat

I studiens resultatdel redovisas resultatet av alla intervjuer där informanterna fick delge sina erfarenheter, åsikter och tankar kring den praktiska bedömningen i hem- och konsumentkunskapen. Nedan presenteras undersökningens resultat i sin helhet utifrån informanternas svar i undersökningen.

4.1 Hem- och konsumentkunskapslärares syn på praktisk bedömning

4.1.1 Användningen av formativ och summativ bedömning

Användningen av den formativa bedömningen sker kontinuerligt i alla lärares klassrum där läraren ser den formativa bedömningen som ett sätt att utveckla sina elevers kunskaper samt få en förståelse kring elevernas nuvarande kunskapsnivå. Alla lärare som deltog i studien hade en positiv syn på formativ bedömning och ser det som en naturlig del av bedömningsprocessen. Lärarna använde formativ bedömning både i praktiska och teoretiska moment i undervisningen. Användandet av den formativa bedömningen skedde i alla klassrum men i vissa användes det mer och i vissa klassrum mindre. Några lärare beskrev att den formativa bedömningen som en självklarhet i undervisningen men att det inte uteslutande betyder att den summativa bedömningen användes mindre. Medan några lärare beskrev att den formativa bedömningen som dominerande i deras undervisning och att den summativa enbart användes för att sätta slutbetyg i slutet på varje termin.

I min praktiska bedömning använder jag mestadels formativ bedömning, då det blir svårt att enbart bedöma eleverna summativt för att se deras kunskapsutveckling. Det summativa är mer vid terminsslut för att ge eleverna en faktisk inblick i deras betyg. Vid enstaka tillfällen bedömer jag eleverna summativt i de praktiska momenten, typ vid matlagingsprov. – Ulrika

Den formativa bedömningen handlar om att utveckla sina elever och ge sina elever en möjlighet att ta ansvar över sitt eget lärande. Bedömningen ges till största del av lärarna som feedback för att ge eleverna en inblick i vilka kunskaper som kan utvecklas och vilka kunskaper som eleverna redan besitter. I stället för att ge eleverna ”poäng” eller ett ”omdöme” på vissa moment valde lärarna att skriva en kommentar som var till syfte att utveckla elevernas lärande och ge positiv respons på elevens arbete. Kommentaren som lärarna gav kunde även ske muntligt antingen under arbetsprocessen eller i slutet av lektionstillfället. Att ge sina elever en kontinuerlig muntlig bedömning i klassrummet sågs som en självklarhet för flera lärare, då eleverna lär sig under de praktiska momenten behöver de veta hur de kan göra saker annorlunda för att en förbättring skall kunna ske och eleverna skulle utveckla sina kunskaper. Med muntlig feedback i helgrupp menade lärarna att det stärker gruppen och ger alla elever en möjlighet att utveckla sina kunskaper. Muntlig feedback i klassrummet användes mestadels när tiden inte räckte till att ge varje enskild elev en kommentar kring arbetsprocessen. Lärarna menade att muntlig formativ bedömning i helklass kunde uttryckas genom att man sa ”Alla behöver ta en titt i köket och se så det är städlat, sen återkommer ni till mig så vi kan gå igenom det tillsammans - Elisabeth” eller ”Alla har arbetet på bra idag men det uppstod en del svårigheter och för att lösa detta kan man göra så här... - Ulrika”. Lärarna som använde sig av mestadels av formativ bedömning i klassrummet ville utveckla sina elever och inte ge eleverna en ”stämpel” på sina kunskaper utan att eleverna skulle se möjligheter i vidare kunskapsutveckling. Det handlade om att förändra synen på bedömning till något positivt för lärande och elevernas attityd till att bli bedömda.

Jag tycker eleverna blir bedömda väldigt mycket i skolan vilket kan ge en hel del stress hos eleverna. Jag försöker att fokusera mindre på bedömning i undervisningen för elevernas skull. – Anders

Lärarna använde sig både av teoretiska och praktiska prov i undervisningen vilket resulterar i att både summativ och formativ bedömning kombineras i undervisningen. Kombinationen av summativ och formativ bedömning var vanligt för lärarna i undersökningen, även om i vissa fall användes summativ bedömning mer än formativ bedömning eller tvärtom. Lärarna var dock enade i att kombinationen av dessa bedömningsmetoder var ett måste för att eleverna skall utvecklas och samtidigt veta vilken kunskapsnivå de befinner sig på i ämnet. Genom att kombinera detta kontinuerligt ansåg en del lärare att det främjade elevernas utveckling mer, då eleverna får veta sin aktuella kunskapsnivå samtidigt som feedback ges för elevernas möjlighet att förändra sitt betyg samt utvecklas mer i ämnet.

Jag kombinerar alltid den summativa och formativa bedömningen i min undervisning. Jag säger till eleverna vad dom ska utveckla men de får också betyg på de flesta moment som vi gör. Oftast ger jag ett betyg men skriver en feedback antingen är de muntligt eller skriftligt. Men då inte alltid tiden finns att bedöma alla elever formativt så kan jag ge hela klassen muntlig feedback vid slutet av lektionstillfället. Detta för att eleverna skall kunna utvecklas men även veta vilket betyg de får på alla olika moment. – Elisabeth

Genom att kombinera den formativa och summativa bedömningen i undervisningen ville läraren synliggöra för eleverna kring vilken kunskapsnivå hen ligger på och hur hen skall göra för att utveckla sina kunskaper samt vilka kunskaper som behöver utvecklas. I den formativa bedömningen använder lärarna sig både av feedback direkt från läraren eller självbedömning samt kamratbedömning där eleverna var med delaktiga. Flera lärare nämnde att de enbart observerar eleverna vid den praktiska bedömningen och pratar samt ger eleverna muntlig feedback kontinuerligt under lektionstillfällena.

4.1.2 Fördelar med praktisk bedömning

Lärarna uttryckte flera fördelar med den praktiska bedömningen i hem- och konsumentkunskap. Dels såg lärarna det som en möjlighet för eleverna att visa sina kunskaper på ett annat sätt än genom det teoretiska, dels såg lärarna den praktiska bedömningen som ett sätt för eleverna att utveckla sina teoretiska kunskaper genom att sätta kunskap i handling. Det praktiska arbetet i köket medför enligt lärarna att eleverna visar kreativitet i sitt lärande och utvecklar fler kunskaper än vid enbart de teoretiska momenten. Några lärare nämnde att praktiska ämnen i skolan medför mer flexibilitet i lärarens arbete och eleverna kan visa teoretiska kunskaper i handling, några lärare nämnde att de upplevde att eleverna utvecklar sina kunskaper mer genom det praktiska arbetet i köket. Att eleverna utvecklar sina kunskaper mer i det praktiska arbetet gjorde att läraren kunde bedöma eleverna kontinuerligt och även visa eleverna olika metoder för att göra ”rätt” i det momentet som var aktuellt för lektionen. Fördelen med den praktiska bedömningen menade lärarna var att möjligheten att visa och förklara för eleverna gjorde att eleverna tog till sig kunskaperna mer än att enbart prata eller läsa sig till det som de teoretiska ämnena oftast är uppbyggda.

Fördelarna med praktisk bedömning är att det öppnar upp för kreativitet och bedöma eleven på flera olika sätt och inte bara genom det klassiska teoretiska sättet. - Håkan

Flera lärare nämnde även att elever som har svårt att visa sina kunskaper eller utveckla nya kunskaper teoretiskt har en möjlighet att göra detta i det praktiska arbetet. Lärarna kan då bedöma elevernas kunskaper genom att eleverna får visa sina kunskaper, vilket är positivt för de elever som är svaga teoretiskt. Flertal av eleverna tycker att hem- och konsumentkunskap är ett ”roligt” ämne i skolan och gynnar därmed den praktiska bedömningen för lärarna då eleverna är positiva till att baka eller laga mat i skolan. Lärarna upplevde även att det fanns en vilja hos eleverna att utföra praktiska arbeten i köket och därmed kunde bedömningen ske i samband med att eleverna ville visa vad de kan och lärt sig i ämnet.

Teoretiskt svaga elever har mer möjlighet i att få visa sina kunskaper i det praktiska. De får möjlighet att visa sin kreativitet, det går inte på samma sätt i det teoretiska. – Elisabeth

Gemensamt för alla lärarna var att det finns möjligheter med den praktiska bedömningen i hem- och konsumentkunskapen. Praktiska moment i undervisningen öppnar upp för elevernas kreativitet och bedömningen kan ske på flera sätt för eleverna. Eleverna vill gärna visa lärarna sina praktiska kunskaper mer än sina teoretiska genom att baka eller laga mat som de sedan vill att läraren smakar på, tittar på och bedömer. En av lärarna nämnde att han oftast tar ett foto på elevernas arbeten i de praktiska momenten, dels för att få underlag, dels för att eleverna har en positiv inställning till att blicka tillbaka på de olika momenten som de utfört och arbeten som de åstadkommit i undervisningen. Läraren förklarade att det var ett sätt att bedöma elevernas praktiska arbeten, men även ett sätt för eleverna att se hur de utvecklas i de olika momenten med tiden.

4.1.3 Problem med praktisk bedömning

En utmärkande faktor för lärarna som medverkade i studien som medförde att den praktiska bedömningen i hem- och konsumentkunskapen blir problematisk är tid. Tid är en ramfaktor som lärarna var eniga om att det fanns för lite av i ämnet för att kunna bedöma alla eleverna likvärdigt och rättvist på varje enskilt lektionstillfälle. Tiden spelade stor roll i bedömningen av elevernas kunskaper och förmågor i ämnet. Dels för att läraren behöver stötta en viss elev lite extra vilket medför att läraren inte ser allt som händer i köket, dels för att läraren inte

hinner bedöma eller dokumentera elevernas kunskaper och förmågor under ett praktiskt lektionstillfälle. Då flera av lärarna hade observation som metod i den praktiska bedömningen gjorde det att tiden spelade stor roll om det skulle hinnas med att dokumentera lektionstillfället. Tiden gjorde att flera lärare upplevde det som att underlag inte alltid hinns med på lektionerna och förklarade att underlaget från observationen fanns i deras minne. Det problematiska med att den praktiska bedömningen av eleverna inte alltid kunde styrkas gör att lärarna hade svårt att förklara för eleverna kring vad som skulle förbättras eller vad som var bra då det kunde glömmas bort.

Man hinner inte med överallt. Det är så många grupper som är stora grupper även om de ofta är halvklass. Det problematiska för mig är att jag delar ett litet förråd med skolans kök vilket gör att om jag glömmer något så måste jag lämna klassrummet för att hämta det. Vilket gör att vissa saker kan bli missade eller jag kanske inte ser allt som händer i klassrummet. – Anders

Lärarna upplever flera utmaningar med att bedöma elevernas praktiska kunskaper och nämner tid som en ursprunglig faktor till att utmaningarna och problemet finns. Läraren har svårt att se alla eleverna i ett klassrum där de praktiska momenten är i nuet och eleverna är i konstant rörelse. Eleverna arbetar oftast i grupper om två-och-två vilket gör att en lärare som inte känner sin elevgrupp har svårt att se varje enskild elevs kunskaper och därmed bedöma eleverna likvärdigt. Lärarna menar att detta kan ske även om man känner sin elevgrupp, att eleverna ”skyller” på varandra om något inte blivit som tänkt eller att eleverna ”tar åt dig” av äran när något blivit bra. Detta gör att lärarna upplever att eleverna inte alltid känner sig rättvist bedöma av läraren. Eleverna har en känsla av att läraren ser det som gick fel i lektionstillfället och bedömer eleverna som är i samma grupp likadant, i stället för att bedöma eleverna individuellt.

Tiden är absolut den största anledningen till att den praktiska bedömningen blir problematisk. Det gäller att hinna se alla elever under en lektion. Kanske hinner man inte alltid allt på en lektion, men då gäller det att ta igen det på andra lektionstillfällen. Jag brukar även ta bedömningen snabbt muntligt med mina elever, antingen enskilt eller i grupp om tiden inte finns. Kontinuerligt i köket är att föredra, prata med eleverna hela tiden. Sen lär man sig vilka elever som behöver mer och mindre tid i köket, och vilka svårigheter som finns och vilka som behöver mer stöttning än andra. Har man en elev som behöver mycket stöttning är det svårt att hinna med alla andra, men med tiden men lär känna sin elevgrupp hittar man en strategi. - Annika

Ytterligare ett problem som nämnades var bristen på dokumenterad bedömning av det praktiska arbetet i ämnet. Flera lärare använde observation som metod i bedömningen av det praktiska arbetet vilket resulterade i att det blev svårt att komma ihåg elevernas prestation vid lektionstillfället, svårigheten fanns även i att observationen var lagrad i lärarens minne och inte alltid kunde visas upp för eleverna eller andra behöriga. Utmaningen i att hinna se alla eleverna och hinna dokumentera under lektionstiden är den bidragande faktorn i att lärarna upplevde att den praktiska bedömningen kunde bli problematisk. Om inte tiden fanns vid det enskilda lektionstillfället förklarade flera lärare att de fokuserade mer på vissa elever under vissa lektioner och tvärtom för att få en möjlighet att hinna se alla. Detta beskrev några lärare som problematiskt men en strategi som de försöker med i undervisningen för att hinna se alla elever i de praktiska momenten. Önskvärt från flera lärare var mindre grupper eller mer tid för att få en möjlighet att fokusera på varje enskild elev lika mycket under varje lektionstillfälle. Vidare förklarade lärarna att när man känner sin elevgrupp lär man även känna vilka elever som gör vad på lektionerna. Läraren lär sig vilka elever som behöver mer tid och vilka elever som alltid är färdiga först.

4.2 Bedöma likvärdigt i ett praktiskt ämne

4.2.1 Metoder som främjar lärarens bedömning

Att bedöma alla eleverna likvärdigt är en självklarhet i lärarens sätt att bedöma sina elever. När det kommer till likvärdig bedömning råder det dock en differentiering i vad likvärdig bedömning har för betydelse för den enskilda läraren och dennes bedömning. För läraren Annika betyder likvärdig bedömning att se alla elever men även att bedöma eleverna med hjälp av sambedömning med andra kollegor. För Håkan innebär likvärdig bedömning i undervisningen att alla elever får samma möjlighet att bli sedda och att man oavsett sin bakgrund, erfarenheter, eller sina åsikter ska bli undanskuffad. Han tycker inte heller att elever som anses vara stökiga i skolan ska bli bortprioriterade i undervisningen oavsett om de andra eleverna kan störa sig vid lektionstillfället. Som lärare menar han att det gäller att hitta en strategi för att möjliggöra lärande och kunskapsutveckling för alla sina elever, det är likvärdighet och då kan en likvärdig bedömning uppstå. Läraren Elisabeth tycker att likvärdighet är att se alla sina elever och ta tiden till att dokumentera allt som eleverna gör för att sedan kunna bedöma likvärdigt samt rättvist.

Jag använder bedömningsmallar, jag skriver upp allt i en mall som eleverna gör utifrån målet med undervisningen. Jag går runt i klassrummet och observerar alla elever samtidigt som jag fyller i mallen där de olika kunskapskraven står med. Man måste ha underlag för allt, även de praktiska. – Elisabeth

Det finns ett flertal metoder som kan främja lärarens bedömningsprocess av det praktiska arbetet i köket. Sambedömning är en metod som en lärare nämnde som främjar arbetet i att bedöma sina elever. En av lärarna ansåg att det var en metod som främjar både likvärdigheten och möjligheten att sätta rättvisa betyg samt göra rättvisa bedömningar på sina elever. Läraren arbetade inte ensam på skolan som hem- och konsumentkunskapslärare och det fanns möjlighet tillsammans med sina kollegor i ämnet att hjälpas åt att bedöma sina elever för att öka möjligheten till likvärdighet och samsyn mellan lärarna. Läraren förklarade även att fler borde använda sig av sambedömning och är man ensam lärare på sin skola kan man prata med sitt arbetslag, andra kollegor i samma ämne på andra skolor eller de lärare som har praktiska ämnen på samma skola. Det handlar om att se möjligheter med sambedömningen för att öka en likvärdighet i undervisningen och bedömningen av elevernas kunskaper. Läraren förklarade även att det finns forum för verksamma och legitimerade lärare i hem- och konsumentkunskap där man kunde ställa frågor kring undervisning och bedömning i ämnet, det forum som nämndes i intervjun var Facebook.

Jag använder mig av sambedömning som metod för att försöka bedöma alla elever likvärdigt och rättvist. Först samlar jag in så mycket underlag som möjligt av det praktiska arbetet för att kunna sätta ett rättvist betyg. – Annika

Vidare förklarade en lärare att han testat många metoder och använde sig nu av punktbedömning som strategi vid praktisk bedömning i undervisningen. Läraren förklarade metoden som ett sätt att uppmärksamma varje kök extra under ett lektionstillfälle där eleverna arbetade två och två för att se hur eleverna samarbetade och visade sina kunskaper i arbetsprocessen. Läraren ansåg att det mest effektiva sättet att bedöma eleverna likvärdigt är att sitta och titta, alltså observera eleverna på lektionen. Vid observation förklarade läraren att det även bör ställas öppna frågor till eleverna för att uppmärksamma elevernas kunskaper både i handling och teoretiskt.

Jag har testat många olika metoder för bedömning men just nu har jag fastnat för punktbedömning. Jag observerar mina elever som arbetar två per kök, där jag tittar

extra mycket på ett kök under en lektion. Jag tycker dock det mest effektiva sättet att bedöma eleverna är observation, där kan jag ställa öppna frågor under tiden eleverna arbetar och får då en dialog med eleven hur hon eller han tänker. Jag varierar dessa metoder just nu. – Håkan

Användandet av digitala hjälpmedel hos lärarna som ingick i denna studie lyste med sin frånvaro och det sågs inte som en del i bedömning av det praktiska i hem- och konsumentkunskapen. Ingen av lärarna använde sig av digitala hjälpmedel vid bedömningen för att underlätta arbetet. Anledningen som uppkom efter avslutade intervjuer var att tiden inte fanns att hinna lära sig ett nytt sätt att bedöma, digital bedömning ansågs inte främja lärarens bedömningsprocess och användningen av digitala hjälpmedel vid bedömning ansågs främmande. Flera lärare berättade om att eleverna använder sig av digitala verktyg i undervisningen för att leta upp recept, skriva utvärderingar och reflektioner efter lektioner, men det ingick inte i bedömningen mer än att lärarna tog del av elevernas arbeten digitalt. Några lärare önskade dock att det fanns mer tid att lära sig och utvecklas med det digitala i skolan för att underlätta sitt arbete. Lärarna tyckte dock att det inte var aktuellt i och med att tiden inte räckte till eller det inte fanns någon möjlighet att använda digitala hjälpmedel vid bedömning på skolan.

Jag använder inga digitala metoder vid bedömningen. Det enda skulle vara via Unikum fast där skriver jag bara hur de ligger till och ger feedback som eleven kan se. Men det skulle vara intressant att få lära sig mer och sen använda det mer i undervisningen. – Håkan

Flera lärare förklarade att de använde sig av skolans plattform för att skriva in elevernas betyg och bedömningar där eleverna själva samt vårdnadshavare kunde se vad som var skrivet. En del lärare använde inte skolans plattform mer än vid inrapportering av betyg i ämnet, den formativa bedömningen skedde skriftligt på elevernas arbeten, tillsammans i grupp eller enskilt i klassrummet. Några lärare nämnde även att de använde sig av muntlig bedömning i klassrummet enbart de tillfällen när tiden inte räckte till.

4.2.2 Elevernas delaktighet i bedömningsprocessen

Lärarna förklarade att eleverna till största mån fick vara delaktiga i bedömningsprocessen genom att de var medvetna om vad som förväntas av eleverna under lektionen och hur de kommer att bli bedömda i arbetet. Elevernas delaktighet var dock mer framträdande när det kommer till undervisningen och inte själva bedömningen av elevernas kunskaper. En lärare förklarade att anledningen till att inkludera eleverna i bedömningsprocessen var att ge eleverna en möjlighet att ansvara över sitt eget lärande och arbeta vidare för att främja en kunskapsutveckling. Några lärare nämnde att det inte tycker eleverna bör ha så mycket inflytande vid bedömningen av deras kunskaper då det är lärarens arbete att bedöma sina elever.

Det är ju jag som bedömer eleverna i slutändan, men absolut har eleverna ett visst inflytande och en delaktighet i processen. Genom att de nästan alltid får veta vad som kommer att bedömas och hur, var och varför, har de en möjlighet att visa eget ansvar i sin lärandeprocess. – Carina

Flera lärare använde sig av elevernas delaktighet i den formativa bedömningen. Kamratbedömning och självbedömning är två metoder som användes i klassrummet hos lärarna som medverkade i denna studie. Vid kamratbedömningen skall eleverna ge varandra feedback på deras arbeten i ämnet. Läraren använde sedan elevernas feedback som en del av bedömningen, dels för att se om eleverna hade en förståelse kring vad som bedöms utefter

lärarens förklaring, dels för att eleverna skulle hjälpa varandra med att förbättra sina prestationer. Läraren såg det som ett sätt att eleverna tillsammans utvecklar sina kunskaper och förmågor i undervisningen samt ett stöd i lärarens bedömning.

I min undervisning försöker jag låta eleverna vara delaktiga genom kamratbedömning. Jag använder mig av matriser som eleven får för att bedöma sin kompis, sen bedömer jag eleven som gjorde bedömning för eleven ska förstå sig på bedömning. – Håkan

Självbedömning är ytterligare ett sätt att göra eleverna delaktiga i bedömningsprocessen. Lärarna som använde sig av självbedömning i sin undervisning förklarade att anledningen till bedömningsmetoden var för att eleverna skulle ges en möjlighet till att bedöma sig själva och uppskatta kvalitén på sina prestationer. Självbedömningen i undervisningen gav möjligheter för eleverna att ta ansvar över sitt eget lärande och få en förståelse kring bedömningens syfte. Vidare ansåg läraren att det var ett sätt för eleverna att utveckla en självdisciplin och självständighet genom att bedöma sitt eget lärande samt sina resultat.

Jag använder mig av självbedömning i det syftet att ge mina elever en möjlighet att visa eget ansvar i sin lärandeprocess. Jag använder ju kamratbedömning också vid enstaka tillfällen, så att eleverna kan se hur en bedömning kan gå till och hur saker och ting kan tolkas olika. – Ulrika

Både kamratbedömning och självbedömning sågs av läraren som en strategi för att ge eleverna möjlighet att se styrkor och svagheter i sitt eget arbete, men även mellan olika arbeten. Målet med att låta eleverna vara delaktiga i bedömningsprocessen förklarade några lärare var för att stärka kommunikationen mellan eleverna och lärarna när det kommer till att bedöma och vad det innebär.

4.3 Sammanfattning av resultat

Resultaten av denna studie visar att det finns flera gemensamma faktorer som påverkar den praktiska bedömningen i hem- och konsumentkunskap. Den praktiska bedömning ses som komplext och medför att läraren har svårigheter i att hinna se alla sina elever. Ramfaktorer som tid, resurser och lokaler försvårar för den lärare som arbetar ensam i sin hem- och konsumentkunskapssal. Lärarna nämner även stora elevgrupper som en svårighet i att hinna uppmärksamma alla sina elever vid varje lektionstillfälle, även att eleverna arbetar i grupper om två-och-två gör att läraren kan se en svårighet i att bedöma gruppen likvärdigt. När eleverna arbetar två-och-två kan det bli så att eleverna uppfattar det som en orättvis fördelning mellan varandra i det praktiska arbetet vilken gör att vidare uppfattning blir att bedömningen från läraren inte blir rättvis. Att lära känna sin elevgrupp är en strategi som gynnar möjligheten för läraren att göra en likvärdig bedömning utifrån de enskilda elevernas kunskaper och förmågor. Tid är den ramfaktor som alla lärare var överens om att det påverkade möjligheten att bedöma sina elever och uppfylla önskemålet om att alltid se alla elever och därmed bedöma likvärdigt vid varje enskilt lektionstillfälle.

Likvärdighet är något som alla lärare strävar efter och arbetar med att leva upp till i sin undervisning samt sin bedömning. Lärarna har inte enbart en strävan efter att uppnå likvärdighet i sitt klassrum utan det ses som en självklarhet i sin undervisning och bedömning. Det finns ramfaktorer som försvårar för läraren att bedöma sina elever likvärdigt men strävan efter att se alla elever är hög. Definitionen av likvärdighet i lärarnas klassrum hade inte alltid samma innebörd, men en gemensam nämnare var att se alla sina elever och att bedöma alla elever rättvist utifrån deras kunskaper och förmågor. Strategier fanns det flera som lärarna hade testat, vissa funkade bättre och vissa funkade sämre. Sambedömning och

punktbedömning var ytterligare två strategier som lärare använde för att främja arbetet med en likvärdig undervisning och en likvärdig bedömning. Att göra en sambedömning med sina kollegor ansågs vara en gynnsam strategi för att eleverna skulle känna att alla lärare bedömer eleverna på samma sätt och därmed öka en likvärdig bedömning. Punktbedömning innebar enligt läraren att fokusera mer på en grupp vid varje lektionstillfälle för att uppmärksamma elevernas kunskaper och förmågor vilket resulterade i att eleverna kände sig sedda. Strategin fungerade i lärarens klassrum för att öka känslan av likvärdighet mellan eleverna och vid bedömningen.

Bedömning är ju ett komplext tema för många. Men det finns även många möjligheter med bedömning till exempel ges eleverna möjlighet att genom formativ bedömning få en chans att utvecklas och ta ett eget ansvar. – Ulrika

Den praktiska bedömningen medför inte bara en problematik utan lärarna ser möjligheter i undervisningen genom att eleverna kan vara delaktiga på ett sätt som främjar ett fortsatt lärande. Bedömningen av det praktiska arbetet öppnar upp för formativ bedömning där eleverna är delaktiga dels genom kamratbedömning, dels genom att låta eleverna praktisera självbedömning. Elevernas delaktighet vid bedömningen ger läraren en möjlighet att få ett underlag på de praktiska momenten och uppmärksamma eleverna kring vad bedömning innebär. I de klassrum där läraren använde sig av elevernas delaktighet vid bedömning var den stora anledningen att eleverna skulle ges en möjlighet att ta ett ansvar över sitt eget lärande. Läraren såg även den praktiska bedömningen som ett sätt för eleverna att visa sina kunskaper och förmågor genom handling. Kunskap i handling ansågs som en viktig del i den praktiska bedömningen där läraren kunde bekräfta elevernas kunskaper på ett sätt som stärker deras teoretiska kunskaper. Praktiska moment medför även att eleverna ges möjlighet att vara mer kreativa och visa sina kunskaper på ett sätt som inte rent teoretiska ämnen kan erbjuda. Läraren talade om teoretiska svaga elever och hur dessa elever ges tillfälle att visa sina kunskaper i den praktiska undervisningen och därmed kan läraren göra en mer rättvis bedömning.

5 Diskussion

I detta avsnitt diskuteras studiens alla olika delar. Avsnittet inleds med en diskussion kring den valda metodens validitet och reliabilitet, därefter diskuteras studiens resultat samt svagheter och styrkor med studiens resultat. I det sista stycket beskrivs studiens slutsatser och implikationer.

5.1 Metoddiskussion

Till denna studie valdes en kvalitativ metod och med hjälp av den valda datainsamlingsmetoden främjades möjligheten att besvara studiens syfte. Den kvalitativa forskningsmetoden bestod av semistrukturerade intervjuer med verksamma och legitimerade hem- och konsumentkunskaps lärare. Metoden valdes här för att semistrukturerade intervjuer är en bra metod där informanternas kan svara utifrån deras egna åsikter, tankar och erfarenheter samt att de har en frihet i att uttrycka sig kring det valda temat (Christoffersen & Johannessen, 2015). Vidare förklarar författarna att semistrukturerade intervjuer är en kvalitativ forskningsmetod och bygger på en övergripande intervjuguide som utgångspunkt för intervjun (Christoffersen & Johannessen, 2015).

Den valda metoden är en av studiens styrkor, då valet av intervjuer kan ge tillförlitliga svar som baserar på informanternas erfarenheter i skolan. Intervjuer är på många sätt ett ovärderligt verktyg menar Ahrne och Svensson (2013), då forskaren kan på kort tid ta del av flera informanter tankar, åsikter och erfarenheter kring ett fenomen. Vid valet av en annan metod än intervju, till exempel enkät hade det skapat en svårighet i att besvara studiens syfte. Valet av enkät som metod hade påverkat studien med att svaren hade blivit mer avsmalnande och informanterna hade inte kunnat fritt uttrycka sina åsikter, erfarenheter och tankar. Vidare är en nackdel med att välja enkät som datainsamlingsmetod att forskaren inte kan ställa följdfrågor eller få mer utvecklade svar från informanterna (Christoffersen & Johannessen, 2015).

Informanterna blev informerade om de etiska forskningsprinciperna enligt Vetenskapsrådets riktlinjer (2002). Ingen av informanternas personuppgifter, arbetsplats eller telefonnummer har sparats efter avslutad intervju. Alla informanterna gav samtycke till att delta i undersökningen och var väl medvetna om att deras deltagande var helt anonymt i studien samt att informationen efter avslutad intervju enbart kommer användas till denna studies syfte. Som forskare måste de fyra forskningsetiska principerna följas och respekteras för att inte utsätta någon för onödigt skada (Christoffersen & Johannessen, 2015). Det transkriberade materialet finns kvar men presenteras anonymt med fiktiva namn för övriga.

Fördelarna med att använda semistrukturerade intervjuer som metod i en studie som den här, är att informanterna får samma frågor utifrån en intervjuguide vilket medför att svaren kan analyseras på ett enklare sätt. Analysarbetet kan bli mindre tidskrävande för forskaren då svaren går att jämföra utifrån att frågorna ställs samma för alla informanter (Christoffersen & Johannessen, 2015). Semistrukturerade intervjuer medför även en flexibilitet under intervjun vilket gör att forskaren har en möjlighet att följa upp och ställa följdfrågor på intressanta tankar, åsikter och erfarenheter som informanterna har. Flexibiliteten med semistrukturerade intervjuer medför även att forskaren har en möjlighet att ställa följdfrågor som kan hjälpa att reda ut oklarheter i svaren hos informanterna (Bryman, 2018). Flexibiliteten i denna studie medförde en möjlighet att ställa relevanta följdfrågor och förtydliga frågorna för informanterna under intervjun. Flera av informanterna behövde höra frågorna igen för att göra det tydligare och ge betänketid, även vissa frågor fick ges exempel på vad som menades för att få ett så bra svar som möjligt.

En nackdel med semistrukturerade intervjuer är att intervjumetoden kan medföra en avgränsad flexibilitet i forskarens arbete beroende på hur frågorna är formulerade (Christoffersen & Johannessen, 2015). Ett problem som kan uppstå vid inspelning av intervjuerna är att informanterna känner sig spända eller nervösa inför att tala i "mikrofon" (Bryman, 2018). Inför denna studie ägde intervjuerna rum via telefon eller videosamtal via zoom, vilket medförde att intervjuerna glömde av under talan att samtalet var inspelat. Känslan från informanterna var avslappnad och de befann sig i sina respektive klassrum eller arbetsrum under intervjun. Bryman (2018) menar att det är enklare att genomföra intervjuer på telefon än personligt där forskaren sitter ansikte mot ansikte med informanten. Genom att använda sig av telefonintervju kan forskaren få svar på sina frågor oberoende av informantens eller forskarens bakgrund (Bryman, 2018). Informanterna i denna studie upplevdes mer avslappnade och bekväma i att uttrycka sig kring studiens olika intervjufrågor vid telefonkontakt. Vid genomförandet av intervjuerna som skedde via videosamtal var informanterna mer uppmärksammade på ansiktsuttryck, reaktioner och gestikuleringar, vilket resulterade i att det uppfattades som att informanterna inte var lika bekväma under intervjun. I sin helhet var informanterna dock mer bekväma med det valda sättet att utföra intervjun, då

flera av lärarna hade svårt att planerna in mellan lektionerna. Även distansen medförde att telefon eller videosamtal blev det mest bekväma alternativet som passade bäst för alla.

Bryman (2018) menar att personliga intervjuer har en tendens att leda informanten till att svara på ett sätt som de tror forskaren skulle uppskatta, telefonintervjuer har en fördel i att minimera risken för att informanternas svar påverkas av forskaren. Vidare kan en nackdel med telefonintervjuer vara att man inte ser personen som man intervjuer och inte då reagera på informanternas ansiktsuttryck. Vid personliga intervjuer kan forskaren reagera på informantens reaktioner och förtydliga eller upprepa frågan som ställs (Bryman, 2018). I studien utfördes intervjuerna både via telefon och via videosamtal på zoom vilket gjorde att vid några intervjutillfällen var informanterna synliga och det var då enklare att kommunicera vid oklarheter eller missförståenden. De informanter som blev intervjuade på telefon var det en fördel att det var enklare sätt att få tag på de valda informanterna och de kunde vara avslappnade i sin egen trygga miljö.

Deltagarna i denna studie valdes utifrån ett bekvämlighetsurval, vilket innebär att informanterna fanns för tillfället tillgängliga för forskaren. En nackdel med att använda sig enbart av ett antal informanter som är tillgängliga för tillfället är att de inte representerar hela läkarkårens åsikter, tankar och erfarenheter kring studiens syfte (Bryman, 2018). I studien har det varit en svårighet att finna informanter som kan delta, utifrån 42 skickade email till olika skolor svarade enbart åtta av dessa varav fyra av dessa var obehöriga lärare i hem- och konsumentkunskap. För att hitta ytterligare två informanter till studien valdes dessa utifrån en bekantskapskrets. Bryman (2018) förklarar att det kan vara svårt att få tillgång till en skola och att det kan finnas svårigheter att som utomstående få kontakt med personal i en verksamhet som ständigt är i rörelse.

Bryman (2018) förklarar att det tar cirka fem till sex timmar att transkribera en timmes inspelad intervju, samt att det som tar tid är att analysera allt material. Intervjuerna som transkriberades från denna studie resulterade i cirka sex timmars arbete, alltså cirka en timma per intervjuad informant. I undersökningen valdes sex olika informanter från olika skolor och intervjuerna varade mellan 20–40 min beroende av informanternas utförliga svar. Under tiden som transkriberingen pågick påbörjades analysarbetet av materialet. Bryman (2018) förklarar att om man väntar för länge med analysarbetet av det transkriberade materialet finns en risk att man får en känsla av att uppgiften blir för överväldigande, därför är det till stor fördel att låta analysarbetet ske kontinuerligt. En del av intervjuerna var kortare men resulterade inte att frågan blev obesvarad eller inte gav något resultat, Bryman (2018) menar att även korta intervjuer kan ge viktig och relevant information som behövs inför studiens resultat. För att en transkribering och analysen skall vara av god kvalitet och korrekt utifrån informanternas svar behöver transkriberingen vara ett tidskrävande arbete för forskaren (Bryman, 2018). Att transkribera materialet är en tidskrävande uppgift i studien, men likaså att ordna, sortera och begripliga materialet genom vidare analys av intervjuerna (Ahrne & Svensson, 2013).

5.2 Resultatdiskussion

5.2.1 Lärarens syn på bedömning kring det praktiska arbetet i hem- och konsumentkunskap

Det som framgick i studiens resultat var att det till största del fanns en samsyn mellan lärarna kring vad som var problematiskt med den praktiska bedömningen i hem- och konsumentkunskap samt vilka möjligheter som finns. Bedömning är komplext och det gäller för verksamma lärare i hem- och konsumentkunskapen att hitta en strategi som fungerar i sin

undervisning. Lärarna beskrev hur olika bedömningsstrategier främjar deras arbete på olika sätt för att minska problematiken som kan uppstå vid den praktiska bedömningen. Klapp (2020) menar att produktiva strategier kan minska problem som uppstår vid bedömningen och därmed främjar eleverna i att göra sitt bästa, fokusera på arbetsuppgiften och arbeta framåt trots motgångar för ett fortsatt lärande.

Den största svårigheten med den praktiska bedömningen i ämnet var ramfaktorn tid. Ramfaktorer påverkar vilka hinder och möjligheter som finns med att utföra en god undervisning för både lärare och elever (Lindblom, 2016). Lärarna som medverkade i denna studie ansåg att tiden inte räckte till dels för att hinna se alla sina elever, dels för att göra en formativ bedömning av god kvalitet. Användningen av formativa och summativa bedömningar i klassrummet såg olika ut mellan de olika lärarna. Vissa lärare tog sig tiden att ge sina elever feedback både muntligt och skriftligt, låta eleverna vara delaktiga och ha ett inflytande i bedömningsprocessen. När tiden inte räckte till gjorde läraren en muntlig helhetsbedömning i klassrummet eller efter avslutad observation planerade läraren inför kommande summativ bedömning av elevernas kunskaper. de Ron och Feldt (2013) menar att oavsett om bedömningen är formativ eller summativ är lärarens kontinuerliga iakttagelser av eleverna en väsentlig del i lärandeprocessen. Det handlar inte om två olika sorters bedömningar utan när och hur de används i undervisningen. Resultatet visar att lärarna kontinuerligt bedömer sina elevers praktiska kunskaper och förmågor, oavsett hur mycket tid läraren hade så prioriterar läraren någon sorts bedömning för ett fortsatt lärande. Den stora skillnaden var i hur mycket av den formativa och summativa bedömningen som användes, varav några lärare kombinerade dessa vid ett flertal moment.

Synen på bedömning visade sig skilja sig mellan vad som främjar elevernas kunskapsutveckling och vilken delaktighet eleverna skulle ha i bedömningsprocessen. Flera lärare ansåg att eleverna skall ha största möjliga delaktighet, några lärare ansåg inte att eleverna bör vara speciellt delaktiga i processen utan det var lärarens roll att bedöma sina elever oberoende av elevernas inverkan. Klapp (2020) menar att elevernas delaktighet vid bedömningen främjar ett fortsatt lärande och kunskapsutveckling. Tillsammans med eleverna kan läraren utveckla strategier som förbättrar undervisningen och hjälper eleverna att lyckas med skolarbete (Klapp, 2020).

Studiens resultat visade på att bedömningen av det praktiska arbetet är en tidskrävande uppgift för lärare och ställer krav på läraren att ha god uppsyn över eleverna i klassrummet samt en fungerande strategi som gynnar elevernas kunskapsutveckling och lärarens bedömning. Den praktiska bedömningen medför både möjligheter och hinder för läraren i hans undervisning. Ett hinder som finns med praktisk bedömning är ramfaktorn tid, det finns för lite tid i undervisningen för att hinna med allt vid varje lektionstillfälle. Ytterligare ramfaktorer som läraren anser styr undervisningen och kvalitén på bedömningen är lokalen och resurser. de Ron och Feldt (2013) menar att dagens hem- och konsumentkunskap styrs av ramfaktorerna tid, gruppstorlek, lokalens utformning och resurser. Olika ramfaktorer påverkar inte bara undervisningens resultat utan även den sociala interaktionen mellan eleverna som förekommer i det praktiska arbetet (Lindblom, 2016). För de lärare som medverkade i studien styrde inte bara ramfaktorerna den praktiska bedömningen utan möjligheten till att göra en likvärdig bedömning.

5.2.2 Lärarens bedömning av elevernas praktiska kunskaper utifrån ett likvärdighetsperspektiv

Läraren i hem- och konsumentkunskap ser det som en självklarhet att bedöma alla sina elever utifrån ett likvärdighetsperspektiv. Likvärdighet i undervisningen betyder för lärarna som medverkade i studien att de ser alla sina elever, bedömer sina elever rättvist utifrån deras kunskaper och att eleverna ges samma förutsättningar. Lärarens mål med en likvärdig utbildning och likvärdig bedömning står även i skolans läroplan (Lgr11, 2019), där beskrivs det att varje utbildning i Sverige ska vara likvärdig enligt Skollagen. Likvärdighetsperspektiv vid bedömningen är en självklarhet som lärare men i det praktiska arbetet fanns det svårigheter i att uppfylla detta krav.

Alla lärare som medverkade i studien hade prövat olika strategier för att öka likvärdigheten vid bedömning i sitt klassrum. För att öka likvärdigheten mellan lärarna och deras bedömning av eleverna kan sambedömning vara en strategi menar Skolverket (2013). Sambedömning var en strategi som uppmärksammades av lärarna i studien och beskrevs som ett sätt att öka möjligheten till en rättvis bedömning av elevernas kunskaper. Sambedömning ökar samstämmigheten och samsyn kring tolkningarna av styrdokument, elevarbeten och insamling material hos lärarna (Skolverket, 2013). För ökad tillförlitlighet och likvärdighet bör samstämmighet mellan de olika lärarna som bedömer uppnås (Erickson & Gustafsson, 2014). Lärarna förklarade att genom sambedömningen blev kollegorna mer samstämmiga i deras syn på hur de skall bedöma eleverna likvärdigt. Flera lärare hade även som strategi att låta eleverna vara mer delaktiga vid bedömningen för att öka deras förståelse samt ansvar för sitt eget lärande. Elever som är delaktiga i sitt eget lärande deltar även med eget ansvar i bedömningen och ges en möjlighet till vidare kunskapsutveckling (de Ron & Feldt, 2013). Lärarna i denna studie använde sig både av självbedömning och kamratbedömning för att främja en elevaktiv bedömning i klassrummet.

En huvudfunktion med bedömningen är att den skall stärka kvalitén för en ökad möjlighet till rättvisa och likvärdiga betyg. Betyg och bedömning i skolan skall vara likvärdig och likvärdighet i utbildningen är mest tydligt i samband med just bedömning och betygsättning (Erickson & Gustafsson, 2014). I det stora hela handlar likvärdig bedömning enligt lärarna i denna studie att se alla eleverna i klassrummet och uppmärksamma deras kunskaper samt förmågor. Läraren bedömer sina elever oberoende av deras bakgrund, erfarenheter och kön samt bedömer sina elever utefter sina faktiska kunskaper i ämnet. Erickson och Gustafsson (2014) förklarar att likvärdighet är svårt att åstadkomma och att forskning visar att likvärdighet är svårt att uppnå beroende av lärarens förmåga att sätta rättvisa betyg samt göra en rättvis bedömning.

Lärarna i denna studie hade som mål att se alla sina elever och ge alla elever en möjlighet till likvärdig utbildning samt bedömning i ämnet. Teoretiskt svaga elever fick en möjlighet genom det praktiska arbetet i köket att bli bedömda av läraren via kunskap i handling. Det vill säga att lärarna som medverkade i denna studie ville ge elever som visar svaga studieresultat en möjlighet att visa sina kunskaper på ett annat sätt genom det praktiska arbetet. Kunskap är inte bara det vi kallar för fakta, utan kunskap handlar om att förena teori och praktik. Eleverna i praktiska ämnen bör *veta att* för att *veta hur*, det vill säga att kunskap är både teoretisk och praktisk (Gustavsson, 2002). Lärarnas bedömningar bör inte bara gynna de eleverna med goda förutsättningar och höga prestationer, utan forskning visar även på att lärarens bedömningar gynnar elever vars resultat kan falla under gränsen för godkänt (Gustafsson m.fl., 2014). Det

vill säga att genom att låta sina elever visa sina kunskaper på olika sätt ges eleverna en möjlighet att bedömas likvärdigt utifrån deras kunskaper och förmågor.

5.3 Slutsatser och implikationer

Studiens resultat visade att det fanns många gemensamma nämnare lärare emellan när det kommer till svårigheterna med den praktiska bedömningen i hem- och konsumentkunskap. Lärarna hade även tydliga åsikter kring olika ramfaktorer som påverkar deras möjlighet att bedöma eleverna praktiskt i salens kök.

Studien visar att brist på tid är något som både påverkar lärarens möjlighet att bedöma elevernas praktiska kunskaper och möjligheten att bedöma sina elever likvärdigt. Likvärdighet är något som prioriteras högt inom skolväsendet och är grunden för en god utbildning som ska främja alla elevers vidare kunskapsutveckling. Hem- och konsumentkunskap är ett ämne i konstant rörelse där läraren bör kunna ha många bollar i luften samt balansera planering, utförande och bedömning av undervisningen. Tid är en återkommande faktor som påverkar ämnet och det lärarna uttrycker är att det är en bristvara för att kunna göra ett arbete av hög kvalitet. Tiden försvårar inte bara för lärarens arbete utan eleverna blir även drabbade i bedömningen och i undervisningen. Strävan efter en likvärdig utbildning och likvärdig bedömning blir hotad av tiden, det vill säga att tiden inte alltid finns för läraren. Tiden att se alla sina elever, tiden att hinna med det som skall göras under lektionen och tiden att skriva väl utvecklade omdömen som främjar elevernas lärandeprocess.

Tid är inte bara en ramfaktor som påverkar lärarens möjlighet till god undervisning utan användas ibland av läraren som en ursäkt för att undvika viss förändring. Att förändra sin undervisningsstrategi eller utveckla sin undervisning är tidskrävande. Dels när det handlar om att lära sig något nytt som till exempel digitala hjälpmedel vid bedömning, dels när det handlar om att göra förändringar eller förbättringar i sin undervisning. Läraryrket har flera tidskrävande arbetsuppgifter vilket gör att läraren kan uppleva att tiden inte räcker till som den är. Att då lära sig något nytt kan bli ytterligare en påfrestande uppgift vilket kan resultera i att läraren skyller på tidsbristen för att undvika det som kan ta mer tid från läraren, även om tiden faktiskt finns där att utnyttja.

Att arbeta formativt ger eleverna en möjlighet att utvecklas i undervisningen även om det är en tidkrävande uppgift för läraren medför bedömningen en positiv kunskapsutveckling för eleverna. Att välja att fokusera på vad eleverna kan och vad de bör utveckla för kunskaper för ett fortsatt lärande har en positiv inverkan på eleverna. Den praktiska bedömningen i ämnet har sina svårigheter för läraren men det krävs av denne att finna en strategi som passar sitt sätt att undervisa sina elever för att eleverna skall utvecklas. Genom att lära känna sina elever och sin elevgrupp öppnar det upp för möjligheter i att bedöma eleverna likvärdigt och rättvist. Flera lärare använde sig av sambedömning som metod vid bedömningen av elevernas kunskaper och förmågor. Sambedömning är en strategi som främjar lärarnas samsyn och gynnar både lärarens arbete med att bedöma likvärdigt och ger eleverna en möjlighet till att bli bedömda likvärdigt.

Sverige är idag ett digitaliserat samhälle med en konstant uppkoppling i den digitala världen. Ett förslag till fortsatta studier är att undersöka användningen av digitala hjälpmedel i hem- och konsumentkunskapen för att främja lärarens arbete vid bedömning. Lärarens kontinuerliga bedömning av elevernas kunskaper är en stor del av lärarens arbete i ämnet. Då digitala hjälpmedel är en stor del av elevernas vardag och används flitigt i skolans lokaler bör

det även inkluderas i lärarens vardag. Digitala hjälpmedel i hem- och konsumentkunskapen används idag främst när eleverna skall leta fram recept, fakta eller skriva teoretiska arbeten. Men att läraren använder digitala hjälpmedel vid bedömning lyser med sin frånvaro i denna studie. Efter att denna studie avslutades finns det ett stort intresse i att undersöka digitala bedömningar i hem- och konsumentkunskapen för att se om det underlättar i lärarens arbete med praktiska bedömningar. Digitala hjälpmedel i ämnet är en outnyttjad potential som kan med rätt förutsättningar hjälpa läraren att se alla elever och som kan förbättra undervisningen samt bedömningen.

Likvärdig utbildning hotas idag av den decentraliserade styrningen. Decentraliseringen medför att elever och vårdnadshavare har en frihet i att välja skola och utbildningsmöjlighet. Med utbildningsmöjlighet menar jag att olika skolor har olika förutsättningar till lärande, även om det inte borde vara så. Det ökade kommunala ansvaret över skolorna har medfört att en konkurrens uppkommit mellan olika skolor och en segregation. Skolan är idag är marknadsskola med en ökad valfrihet vilket har bidragit till en mer individuell syn på lärande. Jämlikheten och likvärdigheten i skolan blir påverkad av att skolorna blir mer resultatfokuserade och vinstdrivande. Den socioekonomiska skillnaden gör att elever och vårdnadshavare med högre socioekonomisk status har möjligheten att välja skolor som ger bättre resultat på sina elever. Medan elever och vårdnadshavare med sämre socioekonomisk status inte har samma möjlighet att välja skolor med höga resultat. I slutändan påverkar det möjligheten för eleverna att få en likvärdig utbildning och en likvärdig bedömning i skolan.

Sammanfattningsvis visar resultaten av denna studie på att det finns flera faktorer som både påverkar lärarens syn på bedömningen av det praktiska arbetet i hem- och konsumentkunskapen likaså vad det innebär att bedöma sina elever utifrån ett likvärdighetsperspektiv. Det finns både skillnader och likheter i lärarnas uppfattningar, erfarenheter och känslor när det kommer till den praktiska bedömningen i ämnet. Lärare är både samstämmiga och oense när det gäller bedömningen av det praktiska arbetet. Förslag på vidare forskning är att undersöka metoder som främjar lärarens praktiska bedömning av elevernas kunskaper och förmågor samt hur digitala hjälpmedel kan främja lärarens arbete med bedömningen i hem- och konsumentkunskap. Dels för att öka likvärdigheten i bedömningen, dels för att underlätta för läraren som anser att tiden inte räcker till för att göra bedömningar som gynnar elevernas fortsatta lärande.

Ämneslärarutbildningen lägger ett litet fokus på bedömning i skolans olika ämnen men ger nyexaminerade lärare verktyg i att bedöma och betygsätta sina elever. Bedömningen ser dock olika ut för de olika ämnena där praktiska ämnen bedömer sina elever i rörelse. Önskvärt efter denna studies resultat är att fokusera mer på vilka bedömningsstrategier som kan användas vid praktisk bedömning i olika ämnen och förbereda nya lärare på de svårigheter som finns med bedömningen idag. Möjligheten för verksamma och legitimerade lärare borde finnas att fortbilda sig i bedömningsstrategier och metoder som gynnar elevernas möjlighet till fortsatt lärande och ökad likvärdighet. Slutligen är frågan om vilka konsekvenser har den praktiska bedömningen för möjligheten att öka likvärdigheten i undervisningen? Finns det några strategier eller metoder som kan gynna lärarens arbete för att främja en likvärdig utbildning och öka möjligheten till en likvärdig bedömning? Ser läraren alla sina elever på ett likvärdigt sätt då hen hävdar att: ”Jag ser er alla när ni bakar bullar?”.

Referenser

- Ahrne, G., & Svensson, P. (2013). *Handbok i kvalitativa metoder*. Liber AB.
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Liber AB.
- Christoffersen, L., & Johannessen, A. (2015). *Forskningsmetoder för lärarstudenter*. Studentlitteratur.
- De Ron, L. & Feldt, M. (2013). *Lära och bedöma i hem- och konsumentkunskap Lgr 11: [att utveckla och synliggöra förmågor i undervisningen]*. Vulkan.
- Erickson, G. & Gustafsson, J-E. (2014). Bedömningens dubbla funktion: för lärande och likvärdighet. I U. P. Lundgren, R. Säljö, C. Lindberg (Red.), *Lärande skola bildning: grundbok för lärare* (s.559–589). Natur & kultur.
- Gustafsson, J-E., Cliffordson, C. & Erickson, G. (2014). *Likvärdig kunskapsbedömning i och av den svenska skolan – problem och möjligheter*. SNS förlag.
- Gustavsson, B. (2002). *Vad är kunskap? - En diskussion om praktisk och teoretisk kunskap*. Skolverket.
- Gyllander Torkildsen, L. (2016). *Bedömning som gemensam angelägenhet - enkelt i retoriken, svårare i praktiken. Elevers och lärares förståelse och erfarenheter* (Gothenburg Studies in Educational Sciences, 387) [Doktorsavhandling, Göteborgs Universitet]. Gothenburg University Publications Electronic Archive.
<http://hdl.handle.net/2077/42264>
- Hirsh, Å. (2018). *Dokumentation i enlighet med lärares pedagogiska uppdrag och juridiska skyldigheter*. Skolverket.
https://www.skolverket.se/download/18.6011fe501629fd150a277f3/1537272172990/hirsh_7-9-gy-vux.pdf
- Hjälmeskog, K. & Höijer, K. (2019). HK-didaktik på läroplansteoretisk grund. I. K. Hjälmeskog, & K. Höijer (Red.) *Didaktik för hem- och konsumentkunskap* (s.49–68). Gleerups.
- Höijer, Fjellström, & Hjälmeskog. (2013). *Learning space for food: Exploring three Home Economics classrooms. Pedagogy, Culture & Society*, 21(3), 1-21. <https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1080/14681366.2013.809374>
- Jönsson, A., & Thornberg, P. (2014). Samsyn eller samstämmighet? En diskussion om sambedömning som redskap för likvärdig bedömning i skolan. I *Pedagogisk Forskning i Sverige*, 4–5, 386–402.
- Klapp, A. (2020). *Bedömning, betyg och lärande*. Studentlitteratur.
- Korp, H. (2011). *Kunskapsbedömning: vad, hur och varför?* Skolverket.

- Lassen, K. (2020). *En kvalitativ studie om lärernes matlagingsundervisning på ungdomsskolekjøkkenet* (Universitet i Sørøst-Norge Fakultet for humaniora, idretts- og utdanningsvitenskap, 75). [Doktorsavhandling, Universitetet i Sørøst-Norge]. https://openarchive.usn.no/usn-xmlui/bitstream/handle/11250/2674007/2020_75_Lassen_phd.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Lindblom, C. (2016). *Skolämnet Hem- och konsumentkunskap på 2000-talet [Elektronisk resurs]: förutsättningar för elevers möjlighet till måluppfyllelse*. Diss. (sammanfattning) Umeå: Umeå universitet.
- Lundahl, C. (2006). *Viljan att veta vad andra vet. Kunskapsbedömning i tidigmodern, modern och senmodern skola*. Arbetslivsinstitutet.
- Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011: reviderad 2019. Skolverket. <https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/laroplan-och-kursplaner-for-grundskolan/laroplan-lgr11-for-grundskolan-samt-for-forskoleklassen-och-fritidshemmet>
- Nordgren, K., Odenstad, C. & Samuelsson, J. (2020). *Betyg i teori och praktik*. Gleerups Utbildning AB.
- SFS 2010:800. *Skollag*. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800
- Shute, V. J., & Rahimi, S. (2017). Review of computer-based assessment for learning in elementary and secondary education. *Journal of Computer Assisted Learning*, 33(1), 1-19
- Skolinspektionen. (2019, 8 september). *Hem- och konsumentkunskap i årskurs 7-9*. <https://www.skolinspektionen.se/beslut-rapporter-statistik/publikationer/kvalitetsgranskning/2019/hem--och-konsumentkunskap-i-arskurs-7-9/>
- Skolverket. (2018). *Digitaliseringen i skolan – möjligheter och utmaningar*. Skolverket.
- Skolverket. (2019a, 11 juni). *Digitala system för bedömning kan gynna kunskapsutvecklingen*. <https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/artiklar-om-forskning/digitala-system-for-bedomning-kan-gynna-kunskapsutveckling>
- Skolverket. (2019b). *Hem- och konsumentkunskap*. <https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/laroplan-och-kursplaner-for-grundskolan/laroplan-lgr11-for-grundskolan-samt-for-forskoleklassen-och-fritidshemmet?url=-996270488%2Fcompulsorycw%2Fjsp%2Fsubject.htm%3FsubjectCode%3DGRGRHKK01%26tos%3Dgr&sv.url=12.5dfee44715d35a5cdfa219f>

- Skolverket. (2011). *Kunskapsbedömning i skolan – praxis, begrepp, problem och möjligheter*. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket. (2012). *Likvärdig utbildning i svensk grundskola? – En kvantitativ analys av likvärdighet över tid*. Skolverket.
- Skolverket (2013). *Sambedömning i skolan – exempel och forskning*. Skolverket.
- Skolverket (2021, 21 oktober). *Timplan för grundskolan*.
<https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/laroplan-och-kursplaner-for-grundskolan/timplan-for-grundskolan>
- Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Vetenskapsrådet

Bilagor

Bilaga 1 – Email till skolorna

Hej!

Mitt namn är Ella Atkins och jag läser min sista termin på ämneslärarprogrammet vid Göteborgs Universitet. Jag läser hem- och konsumentkunskap som mitt första ämne och skriver nu mitt examensarbete som handlar om bedömning i detta ämne. Anledningen till att skriver till er är för jag önskar att komma i kontakt med legitimerade och verksamma lärare i hem- och konsumentkunskap som kan tänka sig svara på några frågor som handlar om lärarens syn på praktisk bedömning och likvärdig bedömning. Lärarna som vill delta behöver undervisa i årskurs 7–9.

Intervjuerna kommer att ske via telefon eller zoom/teams om lärarens själv önskar en mer personlig träff. Intervjun består av 16 frågor (ca 20–40 min) och svaren kommer att vara anonyma för obehöriga. Tid för intervjuerna bestämmer vi tillsammans utifrån vad som passar er bäst, dock finns ett önskemål om att intervjuerna sker dagtid.

Efter ert samtycke kommer jag spela in intervjuerna och jag kommer föra anteckningar kring vad som sägs under intervjun. Ni kommer att vara anonyma för obehöriga det vill säga andra personer förutom mig och ingen information kring er kommer att delas. Efter inspelningen kommer jag att transkribera vad som är sagt och då använda mig av fiktiva namn för att ni ska kunna vara anonyma i största möjliga mån. All information som jag samlar in är enbart för detta examensarbete.

Jag söker alltså dig som är:

- Verksam och legitimerad hem- och konsumentkunskapslärare
- Arbetar med årskurserna 7–9
- Har en möjlighet att arbeta praktiskt med eleverna i kök

Skulle du/ni vilja delta, kontakta mig gärna via email.

Med Vänliga Hälsningar, Ella Atkins

Bilaga 2 – Intervjuguide

Tema	Forskningsfråga	Intervjufråga
Bakgrund	I början eller i slutet av intervjun	-Hur länge har du undervisat i hem- och konsumentkunskap? -Vilka årskurser undervisar du i? -Undervisar du i några andra ämnen än hem- och konsumentkunskap?
Bedömning och det praktiska arbetet	Vad är lärarens syn på bedömning kring det praktiska arbetet i hem- och konsumentkunskap?	-Vad ser du för utmaningar/möjligheter med den praktiska bedömningen i undervisningen? - Kan du ge konkreta exempel på vad du anser är en utmaning/möjlighet? -Vilka metoder använder du för att bedöma elever praktiskt? -Använder du digitala metoder i din bedömning? -Hur ser användningen ut av summativa och formativa metoder i din bedömning?
Lärares sätt att bedöma	Hur bedömer läraren elevernas praktiska kunskaper utifrån ett likvärdighetsperspektiv?	-Vad innebär likvärdig bedömning för dig? -Vilka strategier använder du för att alla elever ska bli bedömda likvärdigt? -Vad anser du kan vara <i>problemiskt</i> med praktisk bedömning utifrån ett likvärdighetsperspektiv? -Anser du att det är lättare eller svårare att bedöma teoretiska undervisningsmoment? -Vilka <i>fördelar</i> ser du med praktisk bedömning utifrån ett likvärdighetsperspektiv? -Hur ser elevernas delaktighet ut vid dina bedömningar?
Slutet	Att sluta intervjun	-Vill du tillägga något till dina svar? -Har du något mer du vill säga angående bedömning?